Saksalaiset suomalaisin silmin

Suomalaisten opiskelijoiden näkemyksiä Saksasta ja saksalaisista

Nuppu Kettunen
Pro gradu -tutkielma
Kieliasiantuntijuuden tutkinto-ohjelma, saksan kieli
Kieli- ja käännöstieteiden laitos
Humanistinen tiedekunta
Turun yliopisto
Marraskuu 2025

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Pro gradu -tutkielma

Kieliasiantuntijuuden tutkinto-ohjelma, saksan kieli
Nuppu Kettunen
Saksalaiset suomalaisin silmin. Suomalaisten opiskelijoiden näkemyksiä Saksasta ja saksalaisista
Sivumäärät: 41 sivua, liitteet 9 sivua

Tässä pro gradu -tutkielmassa käsitellään suomalaisten opiskelijoiden näkemyksiä Saksasta ja saksalaisista. Tavoitteena on selvittää, millaisia näkemyksiä suomalaisilla opiskelijoilla on, millainen heidän mielestään on tyypillinen saksalainen ja millaisia Saksaan ja saksalaisiin liittyviä stereotypioita opiskelijoiden keskuudessa esiintyy.

Tutkimuksen aineisto koostuu Webropol-kyselystä, joka lähetettiin Turun yliopiston historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen sekä kieli- ja käännöstieteiden laitoksen opiskelijoiden sähköpostilistoille. Kysely oli täysin anonyymi ja sisälsi yhteensä 17 kysymystä, joiden joukossa oli sekä avoimia että monivalintakysymyksiä. Kyselyyn osallistui 130 ihmistä, joista suurin osa oli humanistisen tiedekunnan opiskelijoita. Aineisto analysoidaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Tutkimus osoitti, että suomalaisten opiskelijoiden mielestä Saksa on iso, teollistunut, kaunis, kulttuuririkas ja Euroopan kannalta keskeinen maa, jolla on merkittävä historia. Maassa on vastaajien mukaan monessa asiassa vanhanaikaiset toimintatavat sähköisten järjestelmien puuttumisen takia ja myös byrokratia tekee asioiden hoitamisesta hankalaa.

Vastaajien mielestä tyypillinen saksalainen on jämpti, jäykkä, suorasanainen, hyvin koulutettu ja ahkera. Hän myös noudattaa sääntöjä ja aikatauluja liiankin tarkasti. Saksalaisten sanottiin olevan hyvin samanlaisia kuin suomalaiset, vaikka joitain kulttuurierojakin nousi vastauksissa esille.

Vastauksista kävi ilmi, että osa vastaajista tiedosti omaavansa stereotypioita saksalaisia kohtaan. Vastaajien kuvaillessa tyypillistä saksalaista vastauksista nousi esiin esimerkiksi kuvaus kaljaa juovasta ja makkaraa syövästä henkilöstä, joka on kenties yksi tunnetuimmista saksalaisista stereotypioista. Tämä voi ainakin osittain selittyä sillä, että monet vastaajista kertoivat näkemyksiensä perustuvan saksalaisiin stereotypioihin, joita on ollut esillä mediassa.

Avainsanat: stereotypia, suomalais-saksalaiset kulttuurierot

Sisällysluettelo

1 Johdanto 5

2 Stereotypiat 6

2.1 Stereotypioiden synty 6

2.2 Stereotypioiden vaikutus ihmisiin 7

2.3 Stereotypioiden muuttuminen 8

2.4 Saksalaisia stereotypioita 9

3 Kulttuurierot 11

3.1 Kulttuurierot suomalaisten ja saksalaisten välillä 11

3.2 Kulttuurieroihin suhtautuminen 15

4 Saksan kieli ja saksalaiset Suomessa 17

4.1 Saksan kielen opiskelu 17

4.2 Kansainvälisyys Turun yliopistossa 18

4.2.1 Vaihto-opiskelu 18

4.2.2 Ulkomaiset opiskelijat 20

5 Tutkimusaineisto ja -menetelmät 21

5.1 Kysely 21

5.2 Tutkimukseen osallistuneet 22

5.3 Laadullinen sisällönanalyysi 25

6 Aineiston analyysi 27

6.1 Vastaajien tausta Saksan ja saksalaisten kanssa 27

6.1.1 Siteet saksan kieleen tai Saksaan maana 27

6.1.2 Saksan kielen opiskelu 27

6.1.3 Saksassa vierailu tai oleskelu 28

6.1.4 Vuorovaikutus saksalaisten kanssa 28

6.2 Näkemykset Saksasta 29

6.2.1 Miten kuvailisit itse Saksaa maana? 29

6.2.2 Minkälainen mielikuva Saksasta mielestäsi Suomessa yleisesti on? 31

6.3 Näkemykset saksalaisista 31

6.3.1 Millainen on mielestäsi tyypillinen saksalainen? 31

6.3.2 Millaisia positiivisia ominaisuuksia saksalaisilla mielestäsi on? 32
6.3.3 Millaisia negatiivisia ominaisuuksia saksalaisilla mielestäsi on? 33
6.3.4 Mihin käsityksesi saksalaisista perustuu? 34
6.3.5 Onko käsityksesi saksalaisista muuttunut jossakin kohtaa? 34
6.3.6 Millaisia kulttuurieroja suomalaisten ja saksalaisten välillä mielestäsi on? 36

7 Pohdinta 37

Lähteet 39

Liitteet 42

Liite 1. Kysely 42

Liite 2. Deutsche Kurzfassung – Saksankielinen lyhennelmä 46

1 Johdanto

On yleistä omata jonkinlaisia näkemyksiä tietystä ihmisryhmästä ja sen jäsenistä, tiedostaen tai tiedostamatta. Esimerkiksi amerikkalaisille saksalainen kulttuuri tarkoittaa baijerilaista henkilöä jalassaan nahkahousut ja kädessään Oktoberfesteiltä saatu oluttuoppi (Bendix, J. & Bendix, R. 2007, 103). Tässä tutkielmassa pyritään selvittämään, minkälaisia näkemyksiä suomalaisilla opiskelijoilla on Saksasta ja saksalaisista. Olen itse hyvin kiinnostunut eri kulttuureista ja erityisesti suomalaisten ja saksalaisten välisistä kulttuurieroista. Tutkin kandidaatintutkielmassani saksalaisten opiskelijoiden näkemyksiä suomalaisista (Kettunen 2023) ja halusin pro gradu -tutkielmassani jatkaa tutkimusta suomalaisten ja saksalaisten välisistä suhteista, mutta eri näkökulmasta.

Tutkielman tavoitteena on löytää vastaukset näihin tutkimuskysymyksiin:

- Millaisia näkemyksiä suomalaisilla opiskelijoilla on Saksasta ja saksalaisista?
- Millainen suomalaisten opiskelijoiden mielestä on tyypillinen saksalainen?
- Millaisia Saksaan ja saksalaisiin liittyviä stereotypioita suomalaisten opiskelijoiden keskuudessa esiintyy?

Tutkimuksen aineisto koostuu kyselystä, joka lähetettiin Turun yliopiston historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen sekä kieli- ja käännöstieteiden laitoksen opiskelijoiden sähköpostilistoille. Kyselyyn osallistui 130 ihmistä, joista suurin osa oli humanistisen tiedekunnan opiskelijoita. Aineisto analysoidaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Tutkielmassa kerrotaan ensin toisessa luvussa mitä stereotypiat ovat, miten ne syntyvät, miten ne vaikuttavat ihmisiin ja miten stereotypioihin voi vaikuttaa. Luvussa esitellään myös aikaisempaa tutkimusta saksalaisista stereotypioista. Kolmannessa luvussa käsitellään kulttuurieroja suomalaisten ja saksalaisten näkökulmasta sekä kulttuurieroihin suhtautumista. Neljännessä luvussa käydään läpi saksan kielen ja saksalaisten näkyvyyttä Suomessa saksan kielen opiskelun ja Turun yliopiston opiskelijoiden kautta. Tämän jälkeen luvussa viisi esitellään tutkimusaineisto ja -menetelmät. Kuudennessa luvussa käydään läpi tutkimusaineiston analyysi, jonka jälkeen seitsemännessä luvussa esitellään tutkimuksen johtopäätökset.

2 Stereotypiat

Stereotypiat ovat johonkin ihmisryhmään ja sen jäseniin kohdistuvia yleistäviä näkemyksiä, jotka viittaavat yleensä tiettyihin piirteisiin tai ominaisuuksiin (Amodio 2014, 670). Nämä näkemykset edustavat yksinkertaistettua mielipidettä, ennakkoluuloista asennetta tai tuomitsemista ilman kritiikkiä. Stereotypiat voivat olla sekä positiivisia että negatiivisia ja niiden vaikutukset voivat myös olla myönteisiä tai haitallisia. (Medernach 2022, 128–129) Stereotypiat ovat kuitenkin usein vääristyneitä, kliseisiä ja väheksyviä (Kammerhofer-Aggermann 2007, 7).

2.1 Stereotypioiden synty

Stereotypioiden muodostuminen perustuu pitkälti luokitteluun. Kognitiivisen psykologian mukaan erilaisten kategorioiden luominen vähentää maailman monimutkaisuutta ja näin ollen auttaa ajattelua. Stereotypiat luovat tällaisia kategorioita ja muuttavat ihmisen havainnot tunnistettaviksi henkilöiksi, tilanteiksi, teoiksi ja objekteiksi. Erilaiset kategoriat ovat ensimmäisiä asioita, joita lapset oppivat tai tiedostamattomasti omaksuvat kasvaessaan ja ollessaan kosketuksissa ympäristöönsä. (Assman 2012, 2) Jo varhaisen elämän sosiaaliset kokemukset vaikuttavat pysyvästi siihen, miten ihmiset liittävät faktatiedon interpersoonalliseen vuorovaikutukseen. Kasvuympäristön ja myöhempien omakohtaisten kokemuksien lisäksi siis kehityksellinen altistuminen sosiaaliselle vuorovaikutukselle jo lapsuudessa vaikuttaa kykyyn hillitä taipumusta stereotyyppiseen ajatteluun. (Koch ym. 2024, 1)

Stereotypiat ovat tulosta sekä yhteisön tiedoista että sosiaalisista kokemuksista, jotka siirtyvät viestinnän välityksellä ihmiseltä toiselle. Näin ollen stereotypiat siirtyvät helposti yhteisöistä toisiin. Stereotypioiden omaksuminen ei vaadi omakohtaista kokemusta, vaan ne saatetaan hyväksyä ilman minkäänlaista omaa tietoa asiasta. (Tiittula 1993, 23) On yleistä puhua esimerkiksi piirteistä, jotka kuuluvat johonkin tiettyyn kansallisuuteen, vaikka ei edes tuntisi ketään tällaisia piirteitä omaavaa ihmistä (Tiittula 1993, 144). Mielikuvat voivat olla täysin irrallisia suorasta kulttuurienvälisestä viestinnästä ja näin ollen vahvistaa stereotypioita (Kammerhofer-Aggermann 2007, 93). Myös kulttuurien väliset väärinymmärrykset voivat johtaa stereotypioihin. Väärinymmärryksiä syntyy helposti esimerkiksi tapojen, käyttäytymisen tai viestinnän erotessa toisistaan. (Tiittula 1993, 145) Kulttuuriset stereotypiat ovat syvään juurtuneita ja ne voivat palata mieleen helposti pienenkin niistä muistuttavan asian myötä (Kammerhofer-Aggermann 2007, 7).

2.2 Stereotypioiden vaikutus ihmisiin

Tiittulan (1993, 21) mukaan stereotypioissa ei ole lähtökohtaisesti mitään huonoa, koska ne ovat ihmisen normaalin kognitiivisen toiminnan tulosta. Sekä positiiviset että negatiiviset stereotypiat voivat vaikuttaa tunteisiin, odotuksiin ja käyttäytymiseen sekä yksilötasolla että ihmisten välillä (Medernach 2022, 129). Stereotypiat vaikuttavat voimakkaasti ihmisen käyttäytymiseen vuorovaikutustilanteessa ja määrittävät erilaisista elinympäristöistä tulevien henkilöiden ja ryhmien keskinäistä kommunikointia (Kammerhofer-Aggermann 2007, 5; Koch ym. 2024, 1). Ne voivat olla avuksi vuorovaikutuksessa, koska ne esimerkiksi auttavat suodattamaan hyviä reaktioita aiemmista kokemuksista ja tukevat sosiaalisten kokemusten organisointia auttamalla luokittelemaan ihmisiä, tapahtumia ja tilanteita, jotta ne voidaan muistaa (Medernach 2022, 129–130). Toisaalta stereotypiat voivat taas rajoittaa henkilön käyttäytymistä hänen ollessaan vuorovaikutustilanteessa tuntemattoman kanssa, mikä voi olla haitallista kulttuurienväliselle viestinnälle (Medernach 2022, 130). Stereotypiat aktivoituvat jo ennen suoraa vuorovaikutusta, joten ne vaikuttavat siihen, mitä ihmiset ovat valmiita havaitsemaan. Tämän seurauksena voi syntyä esimerkiksi vääriä tulkintoja tai asioita voi jäädä kokonaan havaitsematta. (Kammerhofer-Aggermann 2007, 5) Ihmisen psyykellä on kyky jättää täysin selvästikin näkyvät asiat huomiotta, mikä edistää stereotypioiden muodostumista (Assman 2012, 8).

Stereotypiat voivat haitata joidenkin ihmisten näkemistä yksilöinä (Tiittula 1993, 145). Jos ihmistä tarkastellaan ainoastaan ryhmänsä jäsenenä, stereotypiat muuttuvat negatiivisiksi (Tiittula 1993, 21). Stereotypian positiivisuus tai negatiivisuus onkin yleensä suoraan yhteydessä sen omaavan ihmisen perspektiiviin (Tiittula 1993, 23) ja se kertoo enemmän tästä ihmisestä kuin stereotypian kohteesta (Kammerhofer-Aggermann 2007, 5). Stereotypiat voivat aiheuttaa esimerkiksi ylimielisyyttä joitakin kohtaan tai toisaalta taas alemmuuden tunnetta (Tiittula 1993, 145).

Koska ihmiset yleensä tietävät, millaisia negatiivisia stereotypioita heidänlaisiinsa ihmisiin kohdistuu, he myös tietävät, että tekemällä jotakin stereotypiaan sopivaa he voivat todistaa stereotypian muiden silmissä todeksi (Steele 2011, 5). Pelko stereotypian osoittamisesta todeksi voi aiheuttaa ahdistusta ja jopa vaikuttaa ihmisen suorituskykyyn (Spencer, Logel & Davies 2016, 431; Steele 2011, 121). Negatiivista stereotypiaa vastaan taisteleminen saa mielen käymään kierroksilla ja jättää vain vähän henkistä kapasiteettia muille asioille. Ihminen ei kuitenkaan usein huomaa tätä itse. (Steele 2011, 123) Suorituskyvyn ja yleisen toimintakyvyn heikkeneminen sekä siitä johtuva lisääntyvä ahdistus voivat muodostaa noidankehän, jolla on

ikävät seuraukset (Steele 2011, 126). Vastaavaan tilanteeseen voidaan kuitenkin päätyä myös positiivisen stereotypian kautta. Vaikka stereotypia liittyisi positiivisiin piirteisiin, se voi silti aiheuttaa kohtuutonta painetta sen kohteelle. Henkilö voi tuntea, että hänet hyväksytään vain siinä tapauksessa, jos hän täyttää stereotypian antamat odotukset. (Medernach 2022, 130) Stereotypiat voivat myös koskettaa ihmisiä jo lapsuudessa ja näin ollen vaikuttaa valintoihin eri elämänvaiheissa (Steele 2011, 170–171).

2.3 Stereotypioiden muuttuminen

Stereotypiat voivat olla hyvin vakaita ja pysyviä (Medernach 2022, 129). Esimerkiksi joitakin ryhmiä koskevat kulttuuriset stereotypiat muuttuvat kuitenkin jatkuvasti ajan myötä, ja poliittisissa ja yhteiskunnallisissa asiayhteyksissä jotkin aiemmin positiivisessa valossa nähdyt ryhmät voidaan myöhemmin nähdä negatiivisina tai päinvastoin (Medernach 2022, 130). Stereotypiat voivat olla olemassa sekä itsenäisesti että todenmukaisen tiedon ja kokemusten rinnalla (Kammerhofer-Aggermann 2007, 7) ja muuttua yksilöllisten ja realististen mielikuvien mukaan (Kammerhofer-Aggermann 2007,11). Jotkut stereotypiat ovat historiallisesti niin syvään juurtuneita, että edes yhteiskunnallisten olosuhteiden muuttuminen ei vaikuta niihin (Tiittula 1993, 26). Myöskään omakohtaiset kokemukset eivät välttämättä vaikuta stereotypioihin millään tavalla (Tiittula 1993, 23).

On mahdollista ajatella esimerkiksi tiettyyn kansallisuuteen kuuluvalla ihmisellä olevan jokin tietty piirre, vaikka yhdelläkään tuntemallasi kyseiseen kansallisuuteen kuuluvalla ihmisellä ei tätä piirrettä olisi (Tiittula 1993, 23). Toisaalta yksikin stereotypiaan sopiva ihminen voi vahvistaa stereotyyppistä näkemystä (Tiittula 1993, 93). Tutustumalla toisen kulttuurin edustajiin voi kuitenkin mahdollisesti vähentää tähän kulttuuriin liittyviä stereotypioita (Tiittula 1993, 144), sillä omakohtaiset kokemukset ja tiedot voivat heikentää tai hajottaa niitä (Kammerhofer-Aggermann 2007, 11). Kulttuurierojen tunteminen ehkäisee väärinkäsitysten syntymistä (Tiittula 1993, 146) ja näin ollen voi vaikuttaa myös stereotypioiden syntyyn. Tässä tapauksessa muut täytyy nähdä ihmisinä eikä vain jonkin muun kulttuurin edustajina (Tiittula 1993, 147). On tärkeää olla tietoinen omista stereotypioistaan ja pyrkiä tarkastelemaan niitä jatkuvasti, koska silloin stereotypiat voivat auttaa lähestymään uusia kulttuureja tai ihmisiä (Medernach 2022, 130).

2.4 Saksalaisia stereotypioita

Saksalaisia stereotypioita on tutkittu vuosien varrella. Tiittulan (1993, 68) mukaan stereotyyppinen saksalainen on jäykkä, muodollinen, järjestelmällinen ja rationaalinen. Yksi yleisimmistä stereotyyppisistä saksalaisista ominaisuuksista on myös saksalaisten ahkeruus (Tiittula 1993, 27). Hofmann & Hallsteinsdóttir (2016) tutkivat saksalaisten ja tanskalaisten välisiä stereotypioita. Tutkimus toteutettiin verkossa täytettävillä kyselylomakkeilla ja tutkimukseen osallistui 506 tanskalaista (Hofmann & Hallsteinsdóttir 2016, 328). Vastaajien mukaan heidän tietonsa Saksasta oli pääosin hankittu yksityisten kontaktien tai lomamatkojen kautta tai opittu koulussa (Hofmann & Hallsteinsdóttir 2016, 332). He arvioivat itsellään olevan varsin hyvä tietämys Saksasta ja varsin hyvä saksan kielitaito (Hofmann & Hallsteinsdóttir 2016, 334).

Tutkimukseen osallistuneita tanskalaisia pyydettiin nimeämään kolme asiaa, jotka heille tulevat Saksasta ensimmäisenä mieleen. Useimmiten sanotut asiat olivat Berliini, makkarat, olut, Hitler, toinen maailmansota, jalkapallo ja autot (Hofmann & Hallsteinsdóttir 2016, 335). Heiltä kysyttiin myös, millaisia heidän mielestään ovat tyypillinen saksalainen mies ja nainen (Hofmann & Hallsteinsdóttir 2016, 336). Saksalaisen miehen kuvailtiin olevan ulkonäöltään viiksekäs, lihava, pitkä ja huonon pukeutumistyylin omaava. Luonteeltaan heidän sanottiin olevan ahkeria, varautuneita, kohteliaita ja kunnollisia. Saksalaisten naisten kohdalla mainittiin osittain samoja luonteenpiirteitä, sillä heidän sanottiin olevan ahkeria, varautuneita, kohteliaita, ystävällisiä ja tylsiä. Ulkonäöltään heitä kuvailtiin vaaleiksi, isorintaisiksi, melko lihaviksi ja kokonaisuudessaan ei erityisen kauniiksi. Heidänkin pukeutumistyyliään ja myös hiustyylejä pidettiin melko rumina ja vanhanaikaisina. (Hofmann & Hallsteinsdóttir 2016, 337)

Saksalaisia stereotypioita esiintyy myös Euroopan ulkopuolella. Zhang (2019) on tutkinut, millaisia saksalaisia stereotypioita esiintyy kiinalaisissa saksan kielen oppikirjoissa. Tutkimuksen materiaali koostui neljästä saksa vieraana kielenä -oppikirjasta, joita ainakin tutkimusta tehtäessä käytettiin vielä kiinalaisissa yliopistoissa. Kaikki kirjat on julkaistu 2000-luvulla. Ne ovat suurimmaksi osaksi kiinalaisissa yliopistoissa toimivien saksa vieraana kielenä -asiantuntijoiden ja saksantutkimuksen professorien tekemiä ja kokoamia. Saksalaiset asiantuntijat olivat osallisina kirjojen tekemiseen vain konsultteina tai oikolukijoina, mistä voidaan päätellä kirjoissa esiintyvien stereotypioiden olevan peräisin kiinalaisten kehittämistä mielikuvista saksalaisesta kulttuurista. (Zhang 2019, 332) Oppikirjoista löytyi tutkimuksessa paljon erilaisia saksalaista kulttuuria koskevia stereotypioita. Nämä stereotypiat voidaan jakaa

neljään eri aihealueeseen: stereotyyppiset saksalaiset, stereotyyppinen Saksa, stereotyyppinen saksan kieli ja stereotyyppiset saksalaiset arvot. Suurin osa stereotypioista oli positiivisia. (Zhang 2019, 349)

Saksalaisia koskevat stereotypiat kohdistuivat lähinnä saksalaiseen arkielämään, saksalaisiin naispoliitikkoihin sekä saksalaisten ominaisuuksiin. Oppikirjat sisälsivät muun muassa monia stereotypioita saksalaisesta ruoasta ja juomasta, kuten että saksalaiset syövät mielellään makkaraa ja juovat olutta. (Zhang 2019, 339) Naispoliitikot esitettiin oppikirjoissa voimakkaina ja hyvässä valossa (Zhang 2019, 341). Tämä liittyy vahvasti Angela Merkeliin ja saksalaisiin naisministereihin (Zhang 2019, 349). Saksalaisia kuvattiin myös hyvin suorapuheisiksi (Zhang 2019, 342). Tärkeiksi saksalaisiksi arvoiksi nimettiin järjestys, täsmällisyys, rehellisyys ja säästäväisyys (Zhang 2019, 344). Saksaan maana kohdistuvat stereotypiat koskivat kaupunkeja, opintoja, juhlia, persoonallisuutta, ympäristönsuojelua, kulttuurista integraatiota sekä Kiinan ja Saksan välisiä suhteita (Zhang 2019, 333). Juhlista nostettiin esille joulu, Oktoberfest ja pääsiäinen, joista joulun sanottiin olevan suurin juhla Saksassa (Zhang 2019, 334). Oktoberfest liitettiin myös stereotypiaan Münchenistä, joka oppikirjojen mukaan on oluen kaupunki (Zhang 2019, 334). Saksan sanottiin olevan suosittu opiskelumaa, josta on maahanmuuton myötä tullut kulttuurisesti monimuotoinen (Zhang 2019, 337–338). Saksan kieltä puolestaan kuvattiin tärkeänä mutta vaikeana vieraana kielenä (Zhang 2019, 342–343).

3 Kulttuurierot

Kulttuurierojen tunteminen on erittäin tärkeää kansainvälisen toiminnan kannalta (Tiittula 1993, 9). Ne ovat kuitenkin suhteellisia, sillä eri ihmisten välisiin eroihin vaikuttavat muutkin asiat kuin vain kansallisuus (Tiittula 1993, 143). Esimerkiksi kahdella eri kulttuureista tulevalla ihmisellä voi olla enemmän yhteistä kuin kahdella samasta kulttuurista tulevalla ihmisellä, joilla on erilaiset taustat (Tiittula 1993, 146). Kulttuurierojen näkeminen riippuukin paljon tarkastelijasta, koska käsitys kulttuurieroista riippuu myös tarkastelijan taustasta. Käsitykseen vaikuttavat erilaiset tekijät, joita voivat olla muun muassa ikä ja sukupuoli. (Tiittula 1993, 13) Suomalaisten ja saksalaisten väliset kulttuurierot ovat olennaisia tälle työlle, koska ne saattavat vaikuttaa suomalaisten opiskelijoiden näkemyksiin saksalaisista.

3.1 Kulttuurierot suomalaisten ja saksalaisten välillä

Tiittulan (1993) tutkimus käsittelee liike-elämän edustajien näkemyksiä Suomen ja Saksan välisistä kulttuurieroista. Tutkimuksen aineisto koostuu 36 haastattelusta, jotka toteutettiin vuosina 1989–1991 (Tiittula 1993, 31). Haastateltavat ovat käytännön asiantuntijoita, joilla on pitkäaikainen kokemus suomalais-saksalaisesta kaupasta (Tiittula 1993, 9). He edustavat eri toimialoja ja erikokoisia yrityksiä. Haastateltavista 20 on suomalaisia ja 16 saksalaisia. Suomalaisista kaksi ja saksalaisista yksi ovat naisia, loput haastateltavat ovat miehiä. (Tiittula 1993, 31) Jotta haastateltavien oli helpompi puhua kulttuurieroista, haastattelut pyrittiin järjestämään niin, että haastattelija ja haastateltava edustavat samaa kulttuuria. Haastattelujen kysymykset koskivat yrityksen toimialaa, yrityksen Suomen tai Saksan suhteita ja historiaa, kirjallista ja suullista viestintää sekä eroja liiketavoissa. Kysymyksiä ei kuitenkaan oltu valmisteltu etukäteen. (Tiittula 1993, 32)

Haastateltavien mukaan säännöillä on Saksassa näkyvämpi rooli kuin Suomessa, mikä erään haastateltavan mukaan näkyy siten, että suomalaiset ovat vapaampia ja epämuodollisempia. Saksalaiset sen sijaan ovat säännöllisiä ja muodollisia (Tiittula 1993, 43). Saksalaisia nuoria ei tosin pidetä enää yhtä muodollisina kuin vanhempaa sukupolvea (Tiittula 1993, 143). Säännöt voidaan kokea sekä negatiivisena että positiivisena asiana. Toiselle ne voivat tuoda selvyyttä ja turvallisuutta ja toisen elämää vaikeuttaa joustamattomuudellaan. (Tiittula 1993, 44) Erään haastateltavan mukaan Saksassa jokaiselle asialle on oma säännöstönsä ja niitä noudatetaan tarkasti (Tiittula 1993, 43). Monet suomalaiset haastateltavat olivatkin sitä mieltä, että saksalaiset ovat tarkkoja (Tiittula 1993, 45). Haastateltavien mukaan saksalaiset ovat myös

perusteellisempia ja saksalaiset itse korostivat haastatteluissa tarkkuuden ja täsmällisyyden merkitystä maassaan (Tiittula 1993, 47). He kokevat suomalaisten organisaatioiden olevan epämääräisiä ja kaoottisia, koska niistä puuttuu järjestys (Tiittula 1993, 55–56). Suomalaiset taas eivät nähneet asiaa samalla tavalla, vaan kokevat olevansa vain joustavia (Tiittula 1993, 55). Muutaman saksalaisen mielestä järjestyksen puute johtaa siihen, että suomalaiset haluavat tehdä päätökset yksin (Tiittula 1993, 68). Koska saksalainen ja suomalainen koulutusjärjestelmä eroavat toisistaan, eräs saksalainen haastateltava oli sitä mieltä, että suomalaisille täytyy opettaa sellaisetkin asiat, jotka saksalaisille työntekijöille olisivat itsestäänselvyyksiä. Saksalaiset johtajat osaisivat siis ratkaista käytännön ongelmat paremmin, koska heidän tutkintonsa on sisältänyt myös pitkän käytännön harjoittelun. (Tiittula 1993, 94)

Saksalaisten tarkkuus näkyy myös rahankäytössä (Tiittula 1993, 61). Saksalaisten rahan käyttö on nimittäin tarkempaa sekä suomalaisten että saksalaisten haastateltavien mielestä. Saksalaiset ja suomalaiset tosin näkivät tämän asian hyvin eri tavalla. Suomalaisten mielestä saksalaiset ovat pihejä, kun taas saksalaiset kokevat olevansa vain hintatietoisia ja säästäväisiä. (Tiittula 1993, 29)

Haastatteluissa kävi myös ilmi, että saksalaisia pidetään täsmällisempinä. Saksassa määräaikoja täytyy noudattaa erittäin tarkasti. (Tiittula 1993, 60) Osa saksalaisista haastateltavista piti ongelmana sitä, että suomalaiset eivät ole täsmällisiä (Tiittula 1993, 61) ja eräs jopa ihmetteli suomalaisten ajanhaaskausta (Tiittula 1993, 60). Saksalaiset pitivätkin suomalaisen liike-elämän tyyliä rauhallisena ja rentona (Tiittula 1993, 74). Sekä monet suomalaiset että saksalaiset sanoivat, että suomalaiset eivät ole pitkäjänteisiä ja suunnitelmallisuuden välillä on iso ero suomalaisten ja saksalaisten välillä (Tiittula 1993, 64). Haastateltavat saksalaiset olivat sitä mieltä, että suomalaiset eivät jatka töitään työaikaansa pidemmälle, vaikka töissä käsiteltävät asiat eivät olisi vielä ratkenneet. He sanoivat saksalaisten jatkavan töitä siihen asti, että kaikki tehtävät ovat valmiit, mutta suomalaisille vapaa-ajan käyttäminen töihin ei olisi vaihtoehto. Suomalaiset eivät kuitenkaan haastatteluissa maininneet ajattelevansa tällä tavalla töidensä ja vapaa-ajan suhteesta. Muutama heistä tosin oli sitä mieltä, että saksalaiset pidentävät työaikaansa enemmän ja eräs kutsui saksalaisia jopa työhulluiksi. (Tiittula 1993, 81) Eräs suomalainen haastateltava mainitsi myös ammattiylpeyden olevan tyypillistä saksalaisille, toisin kuin suomalaisille (Tiittula 1993, 95).

Sekä suomalaiset että saksalaiset haastateltavat olivat sitä mieltä, että saksalaiset organisaatiot ovat hierarkkisempia kuin suomalaiset. Tämä ei välttämättä liity organisaatioiden

rakenteeseen, vaan siihen miten ihmiset näissä rakenteissa toimivat. Saksassa statuserot näkyvät huomattavasti vahvemmin. (Tiittula 1993, 51) Suomessa sen sijaan hierarkkinen ajattelu on vähäisempää, mikä näkyy esimerkiksi organisaatioiden sisäisessä viestinnässä. Haastateltavien mielestä Suomessa viestintä on vapaampaa, kun taas Saksassa eri hierarkiatasojen välinen viestintä on tiukempaa. Yksi näkyvä esimerkki tästä on teitittely, jota Saksassa käytetään. (Tiittula 1993, 52) Tiittulan (1993, 102) mukaan Saksassa käytettävän teitittelyn ja Suomessa käytettävän sinuttelun aiheuttama kulttuuriero on kenties yksi huomiota herättävämmistä viestinnällisistä eroista näiden kahden maan välillä. Tämä ero vaikuttaa suoranaisesti siihen, kuinka hierarkkisena tai demokraattisena jokin organisaatio nähdään. Tässä tapauksessa siis suomalaiset organisaatiot nähdään demokraattisina, toisin kuin saksalaiset. (Tiittula 1993, 102) Sinuttelu ja teitittely ovat kuitenkin eri asioita Suomessa ja Saksassa ja tämä tulisi ottaa huomioon (Tiittula 1993, 103). Lähtökohtaisesti voidaan silti sanoa, että Saksassa sinuttelu vaatii läheisempää suhdetta kuin Suomessa (Tiittula 1993, 104). Puhuttelumuoto riippuu kuitenkin aina monesta eri tekijästä, kuten puhujien välisestä suhteesta. (Tiittula 1993, 103) Myös esimerkiksi iällä on vaikutusta, sillä sinuttelu on Saksassa yleisempää nuoremman sukupolven keskuudessa (Tiittula 1993, 103–104). Saksalaiset puhuvat vapaammin sinutellessaan, koska he yhdistävät sen läheiseen tuttavuuteen (Tiittula 1993, 106). Puhuttelumuoto saattaa kuitenkin vaihdella tilanteen mukaan, sillä saksalainen saattaa tuttavallisessa tilanteessa sinutella, mutta esimerkiksi töissä taas teitittellä (Tiittula, 1993, 104). Erään suomalaisen mielestä tämä oli hyvä esimerkki saksalaisten roolijaosta, joka koostuu toisenlaisesta roolista töissä ja toisenlaisesta roolista vapaa-ajalla (Tiittula 1993, 105).

Saksalaisten kokonaisvaltainen työn ja vapaa-ajan erottaminen onkin yksi syy siihen, miksi saksalaisia pidettiin suomalaisten keskuudessa jäykkinä ja muodollisina. Suomalaisten mukaan saksalaiset eivät keskustele yksityisasioistaan, vaan keskittyvät vain työasioihin. (Tiittula 1993, 82) Suomalaiset kokivatkin, että saksalaisiin tutustuminen vie aikaa ja voi olla vaikeaa (Tiittula 1993, 84). Saksalaisilla sen sijaan oli täysin päinvastainen kuva suomalaisista, sillä he ajattelivat suomalaisten olevan helposti lähestyttäviä (Tiittula 1993, 85). Saksalaisten ja suomalaisten näkemys vieraiden kutsumisesta kotiin eroaa myös paljon, sillä saksalaiset eivät kutsu ihmisiä yhtä helposti vierailulle kotiinsa kuin suomalaiset. Saksalaiset kokivat, että kotiin kutsuminen edellyttää läheisiä välejä, kun taas suomalaiset olisivat valmiita kutsumaan kylään jo lyhyen tuttavuuden jälkeen. (Tiittula 1993, 83) Saksalaisilla on useammin tapana kutsua liiketuttava esimerkiksi ravintolaan tai konserttiin, jolloin he voivat myös auttaa tuttavia eri käytännön järjestelyissä. Suomalaiset ja saksalaiset osoittavat vieraanvaraisuutta siis

erilaisin tavoin. (Tiittula 1993, 84) Kumpikin osapuoli kuitenkin koki henkilökohtaisiin suhteisiin panostamisen tärkeäksi (Tiittula 1993, 85).

Suomessa ja saksassa on eroa puhuttelusanojen käytön antamassa mielikuvassa (Tiittula 1993, 107). Suomessa puhuttelusanoja ei käytetä yhtä paljon ja niiden ei koeta korostavan kohteliaisuutta samalla tavalla kuin saksassa (Tiittula 1993, 108). Erot kommunikoinnissa voivat liittyä myös suoruuteen. Esimerkiksi eräs saksalainen haastateltava kertoi olevansa sitä mieltä, että suomalaiset ovat hyvin suoria (Tiittula 1993, 110). Osa muistakin saksalaisista oli hänen kanssaan samaa mieltä, mutta osa taas koki suomalaisten olevan hyvin diplomaattisia. Tästäkin huolimatta jotkut haastateltavat olivat sitä mieltä, että suomalaiset eivät osaa teeskennellä ja näin ollen ovat avoimia ja rehellisiä (Tiittula 1993, 115). Suomalaisten sanottiin voivan suoraan arvostella hierarkiassa heitä ylempänä olevia ihmisiä, mikä Saksassa ei toimisi samalla tavalla. Silti kuitenkin haastatteluissa sanottiin myös, että Suomessa alaisia puhutellessa ei voi käyttää yhtä kovaa kieltä kuin Saksassa. (Tiittula 1993, 112) Saksalaisten mielestä suomalaiset eivät kestä kritiikkiä, joten sitä ei voi suoraan ilmaista (Tiittula 1993, 113–114). Suomalaiset taas olivat sitä mieltä, että saksalaiset valittavat helpommin asioista (Tiittula 1993, 47).

Useat suomalaiset haastateltavat kertoivat olevansa sitä mieltä, että saksalaiset ovat parempia keskustelemaan kuin suomalaiset (Tiittula 1993, 127). Suomalaisten mielestä saksalaisten argumentaatio on kuitenkin välillä aggressiivista, vaikkakin haastatteluissa myös sanottiin heidän välttävän rajua kielenkäyttöä (Tiittula 1993, 128). Keskusteluihin liittyvien kysymysten esittämisen sanottiin poikkeavan Suomen ja Saksan välillä. Saksassa se on tärkeää, mutta saksalaisten mielestä Suomessa siitä tulee enemmänkin negatiivinen kuva. Toisaalta myös saksalaisten esittämät kysymykset voidaan tulkita negatiivisesti, esimerkiksi väkisin itsensä esiintuomiseksi. (Tiittula 1993, 129) Suomalaisilla ja saksalaisilla on erilainen keskustelurytmi, mikä voi aiheuttaa vaikeuksia. Eräästäkin haastateltavasta tuntui suomalaisten rauhallisuuden ja hiljaisuuden takia siltä, että hän joutuu yksin pitämään keskustelua suomalaisen kanssa yllä. (Tiittula 1993, 130) Eräs toinen haastateltava sen sijaan ei nähnyt suomalaisten rauhallisuutta haitallisena (Tiittula 1993, 131).

Suomalaisten runsas alkoholin käyttö tuli Tiittulan (1993, 91) mukaan lähes jokaisessa haastattelussa jollakin tavalla esille. Stereotypia paljon alkoholia juovasta suomalaisesta oli selvästi juurtunut saksalaisten mieliin. Monet haastateltavat kuitenkin myös sanoivat, että liikeelämässä alkoholia ei käytetä enää niin paljoa. Tämä ei heidän mielestään kuitenkaan

välttämättä koske muita ihmisryhmiä, joten heidän mukaansa esimerkiksi turistien alkoholin käyttö on edelleen runsasta. Erään suomalainen mukaan alkoholiin liittyvät tavat ja perinteet ovat täysin erilaisia Suomessa ja Saksassa. Hän korosti kuitenkin sitä, että alkoholin käyttö on ongelma vain pienelle osalle suomalaisista. (Tiittula 1993, 92) Saksalaiset kertoivat todenneensa, että alkoholi tekee suomalaisista puheliaita. Muutoin saksalaiset pitivät suomalaisia hiljaisina ja pidättyväisinä, vaikka suomalaiset eivät omasta mielestään olleet näitä sen enempää kuin saksalaisetkaan. (Tiittula 1993, 130)

Alkoholin käytön ohella toinen paljon haastatteluissa esille tullut asia oli saunomisen erilainen asema Suomessa ja Saksassa. Suomalaiset tosin eivät maininneet asiasta haastatteluissa, vaan kaikki kommentit tulivat saksalaisten suusta. Saunominen aiheuttaa kahtiajakoa suomalaisten ja saksalaisten välillä, koska Saksassa saunominen on yhteydessä erotiikkaan, kun taas Suomessa se liittyy enemmän hyvinvointiin. (Tiittula 1993, 96) Haastatteluissa kuitenkin kävi ilmi, että saksalaiset kunnioittavat suomalaisten suhdetta saunaan ja ovat huomanneet, että suomalaisille on helppo puhua saunassa. Tällöin suomalaiset eivät nimittäin ole yhtä jääräpäisiä kuin yleensä, vaan ovat halukkaampia sopimaan asioista. (Tiittula 1993, 97) Useiden saksalaisten mielestä saunakulttuuri tekee suomalaisista helposti lähestyttäviä (Tiittula 1993, 85).

3.2 Kulttuurieroihin suhtautuminen

Kulttuurieroja pidetään usein haitallisina ja omasta normista poikkeavaa kanssakäymistä saatetaan pitää ongelmallisena ja epämiellyttävänä (Tiittula 1993, 30). Esimerkiksi erilaiset keskustelutavat voivat johtaa kulttuurien välillä helposti väärinymmärryksiin (Tiittula 1993, 129). Tästä syystä viestinnän ja käyttäytymisen erojen tunteminen on tärkeää. Kulttuurieroihin ei kuitenkaan kannata liikaa keskittyä, koska niiden ei tule antaa ohjata omaa käyttäytymistä liikaa. Toisten käyttäytymistä täytyy kuitenkin pystyä katsomaan muustakin kuin vain omasta näkökulmasta. (Tiittula 1993, 146) Monet haastateltavista toivatkin esille sen, että toisen kulttuurin ja maan tunteminen on erittäin tärkeää (Tiittula 1993, 139). Jotta toisen maan kulttuuria pystyisi ymmärtämään, täytyy kuitenkin ensin tuntea ja ymmärtää omaa kulttuuriaan (Tiittula 1993, 142). Kansainvälisessä yhteistyössä voi syntyä suuria ongelmia siitä syystä, että ihmisten ymmärrys itsestään ja omista arvoistaan, normeistaan, tottumuksistaan sekä ajatus- ja käyttäytymismalleistaan on liian vähäistä. Näin ollen he eivät ole tietoisia vaikutuksestaan toisiin ihmisiin. (Schroll-Machl 2002, 11) Pitää myös muistaa, että kaikki kulttuurierot eivät välttämättä ole negatiivisia ja lisäksi myös kulttuurien välisiä yhtäläisyyksiä voi olla paljon (Tiittula 1993, 14). Esimerkiksi Tiittulan (1993, 14) mukaan hänen

tutkimuksessaan monet haastateltavat olivat sitä mieltä, että suomalaiset ja saksalaiset jakavat yhteisen kulttuuritradition ja samankaltaisen ajattelutavan, jotka ovat tärkeitä Suomen ja Saksan välisten liikesuhteiden kannalta.

4 Saksan kieli ja saksalaiset Suomessa

Tässä luvussa käsitellään saksan kielen ja saksalaisten näkyvyyttä Suomessa. Tämän työn kannalta on olennaista tietää, millä tavalla suomalaiset opiskelijat ovat voineet olla tekemisissä Saksan, saksan kielen tai saksalaisten kanssa, koska nämä kokemukset ovat voineet vaikuttaa opiskelijoiden näkemyksiin.

4.1 Saksan kielen opiskelu

Vieraan kielen oppimisen voidaan sanoa olevan aina kohtaamista vieraan kulttuurin kanssa (Maijala 2008, 13). Esimerkiksi oppikirjat välittävät oppilaille jonkinlaisen kuvan kohdemaasta, sen yhteiskunnasta ja kulttuurista (Maijala 2005, 54). Intensiivinen ja reflektiivinen saksan kielen oppiminen voi edistää saksalaisen kulttuurin ymmärtämistä (Mihułka 2022, 131). Vieraiden kielten opetuksessa vieras kulttuuri tulisikin esitellä monipuolisesti, jotta oppilaille avautuisi mahdollisimman monia erilaisia näkökulmia siihen (Maijala 2008, 13). Saksalaisen kulttuurin tuntemuksen syventäminen opintojen aikana voi johtaa stereotypioiden vähentymiseen sekä kliseiden ja oletusten reflektiiviseen tarkasteluun, joiden myötä oppilaille syntyy perusteellisempi ja objektiivisempi kuva maasta (Mihułka 2022, 129). Mihułkan tutkimus (2022, 109) esimerkiksi osoitti, että Puolassa saksalaisen kulttuurin tutkiminen ja saksan kielen taidon parantaminen koulussa ja yliopistossa ovat vaikuttaneet positiivisesti oppilaiden ja opiskelijoiden asenteisiin Saksaa, saksalaisia ja saksan kieltä kohtaan.

Saksan kielen opiskelijoiden määrä on maailmanlaajuisesti vähentynyt vuosien 2000 ja 2020 välillä 20,1 miljoonasta 15,45 miljoonaan (Auswärtiges Amt 2020, 9). Suomessa vieraiden kielten opetus on vähentynyt voimakkaasti peruskouluissa viimeisten vuosikymmenten aikana, mikä johtuu muun muassa kieli- ja koulutuspoliittisista ratkaisuista (Kolehmainen ym. 2025, 2). Perusopetuksen päättäneistä oppilaista vain 20 % on opiskellut kahta vierasta kieltä (Kolehmainen ym. 2025, 7). Muut vieraat kielet kuin englanti ovat jääneet taka-alalle, mikä vaikuttaa koko kielikoulutuspolkuun toista astetta ja korkeakouluja myöten. Vieraiden kielten taidon vähentyminen heikentää Suomen osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön ja vaikeuttaa kykyä ymmärtää ulkomaailmaa ja vieraita kulttuureja. (Kolehmainen ym. 2025, 2)

Useimmat kunnat ovat valinneet englannin A1-kieleksi kouluissa, joten suurin osa suomalaisten alakoulujen oppilaista opiskelee englantia ensimmäisenä vieraana kielenä (Kolehmainen ym. 2025, 5). Peruskouluissa toisena pitkänä kielenä opiskeltava A2-kieli on oppilaille valinnainen, mutta sen opetusta järjestää enää puolet kouluista. A2-kieltä opiskelevien oppilaiden

määrä on laskenut huomattavasti ja erityisesti saksaa opiskelevien määrä on laskenut paljon. Sama tilanne on havaittavissa yläkouluissa, joista vain 25 % järjestää nykyään valinnaisen B2-kielen opetusta. Saksan kielen opiskelijamäärien kehitys on myös yläkouluissa erityisen kielteinen muihin kieliin verrattuna. (Kolehmainen ym. 2025, 6) Perusopetuksen päättäneistä oppilaista 10–11 % on opiskellut saksaa, mikä kuitenkin tekee siitä suosituimman vieraan kielen englannin jälkeen (Kolehmainen ym. 2025, 7).

Muiden vieraiden kielten kuin englannin opiskelun vähentyminen näkyy myös toisen asteen koulutuksessa. Eniten ovat kärsineet saksan ja ranskan kielet, joiden ylioppilaskirjoituksiin osallistuneiden määrät ovat nykyään vain murto-osa siitä, mitä ne olivat vielä edellisinä vuosikymmeninä. (Kolehmainen ym. 2025, 8) Ammatillisessa koulutuksessa saksan kielen opiskelun tilanne on vielä paljon heikompi kuin lukiossa (Kolehmainen ym. 2025, 9).

4.2 Kansainvälisyys Turun yliopistossa

4.2.1 Vaihto-opiskelu

Turun yliopistolla on joka vuosi runsaasti kansainvälistä opiskelijaliikkuvuutta ympäri maailmaa, mikä mahdollistaa eri kulttuureista ja maista tulevien ihmisten vuorovaikutuksen yliopistokampuksella. Seuraavaksi tarkastellaan tilastoja Turun yliopistoon saapuneista saksalaisista vaihto-opiskelijoista sekä Turun yliopistosta Saksaan vaihtoon lähteneistä opiskelijoista.

Taulukko 1. Saksalaisten vaihto-opiskelijoiden määrä Turun yliopistossa 2021–2024 (Turun yliopisto 2025a)

Vuosi	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Kaikki vaihto-opiskelijat	461	492	557	511
Saksalaiset vaihto-opiskelijat	83	102	115	89
Saksalaiset vaihto-opiskelijat %	18,00 %	20,73 %	20,65 %	17,42 %
Sija	1.	1.	1.	1.

Saksasta saapuu Turun yliopistoon paljon vaihto-opiskelijoita joka vuosi. Vuosina 2021–2024 Saksasta on tullut enemmän vaihto-opiskelijoita kuin mistään muusta maasta. Vuosina 2022 ja 2023 jopa yli viidesosa kaikista vaihto-opiskelijoista oli saksalaisia.

Taulukko 2. Saksalaisten vaihto-opiskelijoiden määrä Turun yliopistossa 2021–2024 laitoksittain (Turun yliopisto 2025b)

Vuosi	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Humanistinen tiedekunta	17	14	21	17
Kasvatustieteiden tiedekunta	7	9	8	7
Lääketieteellinen tiedekunta	2	3	2	4
Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta	8	7	27	11
Oikeustieteellinen tiedekunta	6	7	8	8
Teknillinen tiedekunta	0	6	2	6
Turun kauppakorkeakoulu	30	27	24	23
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	13	29	23	13
Yhteensä	83	102	115	89

Vuotta 2021 lukuun ottamatta Saksasta on saapunut vaihto-opiskelijoita kaikkiin Turun yliopiston tiedekuntiin vuosina 2021–2024. Eniten saksalaisia vaihto-opiskelijoita on ollut Turun kauppakorkeakoulussa, yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa sekä humanistisessa tiedekunnassa.

Taulukko 3. Turun yliopistosta Saksaan vaihtoon lähteneiden määrä 2021–2024 (Turun yliopisto 2025a)

Vuosi	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Kaikki vaihtoon lähteneet opiskelijat	229	531	673	618
Saksaan vaihtoon lähteneet opiskelijat	28	40	71	44
Saksaan vaihtoon lähteneet opiskelijat %	12,23 %	7,53 %	10,55 %	7,12 %
Sija	1.	4.	2.	3.

Turun yliopistosta lähtee joka vuosi suuri määrä opiskelijoita vaihtoon ympäri maailmaa. Vuosina 2021–2024 Saksa on ollut yksi suosituimmista vaihtomaista ja parhaimmillaan jopa kaikista suosituin.

4.2.2 Ulkomaiset opiskelijat

Vaihto-opiskelu ei ole ainoa syy, jonka takia yliopistokampuksella voi tavata saksalaisia opiskelijoita, sillä Turun yliopistossa opiskelee vaihto-opiskelijoiden lisäksi muitakin ulkomaisia opiskelijoita. Seuraavaksi tarkastellaan tilastoja saksalaisista opiskelijoista Turun yliopistossa. Tilastoihin on laskettu mukaan Turun yliopistossa kalenterivuoden aikana läsnä- tai poissaolevana kirjoilla olleet ulkomaiset vaihto-opiskelijat sekä ulkomaiset opiskelijat, jotka ovat suorittaneet alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa, tieteellistä jatkotutkintoa tai täydennys- tai erillisopintoja. Vuodesta 2023 asti tilastoissa on ollut mukana myös avoimen yliopiston ulkomaiset opiskelijat.

Taulukko 4. Saksalaisten opiskelijoiden määrä Turun yliopistossa 2021–2024 (Turun yliopisto 2025c)

Vuosi	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Ulkomaisten opiskelijoiden määrä	2471	2653	3225	3993
Saksalaisten opiskelijoiden määrä	195	245	263	256
Saksalaisten opiskelijoiden määrä %	7,90 %	9,23 %	8,16 %	6,41 %
Sija	2.	1.	2.	4.

Saksalaisten opiskelijoiden määrä Turun yliopistossa on pysynyt viime vuosina vakaana. Saksa onkin kuulunut joka vuosi kärkikastiin maissa, joista tulee eniten opiskelijoita Turun yliopistoon. Näin ollen saksalaisten opiskelijoiden kohtaaminen tai näkeminen yliopistolla tai sen ulkopuolella on hyvin todennäköistä ja se voi vaikuttaa kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden näkemyksiin Saksasta ja saksalaisista.

5 Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tässä luvussa esitellään tutkimuksessa käytetty aineisto sekä aineiston keräämiseen ja analysointiin valitut tutkimusmenetelmät.

5.1 Kysely

Tutkimuksen aineisto kerättiin Webropol-kyselyn avulla. Kysely valittiin tutkimusmenetelmäksi, koska se on nopea ja yksinkertainen tapa kerätä runsaasti vastauksia. Kysely on survey-tutkimuksen keskeinen menetelmä, jossa aineisto kerätään standardoidusti ja vastaajat muodostavat otoksen tietystä perusjoukosta. Standardoidulla tarkoitetaan sitä, että kaikilta vastaajilta täytyy kysyä samat kysymykset täsmälleen samalla tavalla, jotta haluttu asia saadaan selville. (Hirsjärvi ym. 2007, 188) Verkossa toteutettava kysely ei sido vastaajia eikä tutkimuksen toteuttajaa mihinkään tiettyyn aikaan tai paikkaan, joten se mahdollistaa laajan otannan ja on kaikkien tutkimuksen osapuolien kannalta helppo ratkaisu.

Linkki kyselyyn lähetettiin 17.3.2025 Turun yliopiston humanistisen tiedekunnan opintoneuvojien kautta Turun yliopiston historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen sekä kieli- ja käännöstieteiden laitoksen opiskelijoiden sähköpostilistoille. Kysely oli auki neljä vuorokautta, joiden aikana siihen tuli 130 vastausta. Kysely päätettiin lähettää edellä mainituille sähköpostilistoille, koska kyseisten laitosten sisällä on laajalti eri pääaineiden opiskelijoita, joilta uskottiin saavan monipuolisia vastauksia. Alkuperäisenä suunnitelmana oli lähettää kysely mahdollisesti myös muiden kuin humanistisen tiedekunnan opiskelijoiden sähköpostilistoille, mutta lopulta viestintä päätettiin kuitenkin rajoittaa vain edellä mainituille sähköpostilistoille. Tällä ratkaisulla pyrittiin siihen, ettei tutkimuksen aineisto kasva liian laajaksi. Kyselyn saateviestissä tutkimuksen kohderyhmän kerrottiin olevan suomalaiset Turun yliopiston opiskelijat, joten vaikka kysely lähetettiin vain historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen sekä kieli- ja käännöstieteiden laitoksen opiskelijoiden sähköpostilistoille, myös muiden kuin humanistisen tiedekunnan opiskelijat olivat tervetulleita osallistumaan tutkimukseen.

Kysely oli täysin anonyymi ja sisälsi yhteensä 17 kysymystä, joiden joukossa oli sekä avoimia että monivalintakysymyksiä. Kysymykset olivat jaettu kahdelle eri sivulle, joista ensimmäisellä käytiin läpi vastaajan taustoja ja toisella kysyttiin näkemyksiä Saksasta ja saksalaisista. Kyselyn ensimmäiset neljä kysymystä koskivat vastaajien taustatietoja ja niissä kysyttiin kansalaisuutta, ikää, sukupuolta sekä opintojen pääainetta. Seuraavat neljä kysymystä koskivat

vastaajan taustaa Saksan ja saksalaisten kanssa. Näissä kysyttiin, onko vastaajalla jonkinlainen side saksan kieleen tai Saksaan maana, onko hän opiskellut joskus saksaa, onko hän käynyt Saksassa ja onko hän ollut tekemisissä saksalaisten ihmisten kanssa. Vastauksen ollessa kyllä vastaajalta kysyttiin lisätietoja aiheeseen liittyen.

Kyselyn toisen sivun ensimmäiset kaksi kysymystä koskivat vastaajan näkemyksiä Saksasta. Näissä kysymyksissä kysyttiin, miten vastaaja kuvailisi itse Saksaa maana ja minkälainen mielikuva Saksasta hänen mielestään Suomessa yleisesti on. Seuraavat kysymykset koskivat vastaajan näkemyksiä saksalaisista. Kyselyssä kysyttiin, millainen on vastaajan mielestä tyypillinen saksalainen, millaisia positiivisia ja negatiivisia ominaisuuksia saksalaisilla vastaajan mielestä on, mihin vastaajan käsitys saksalaisista perustuu ja onko tämä käsitys muuttunut jossakin kohtaa. Jos käsitys oli muuttunut, kysyttiin myös millä tavalla ja miksi. Kyselyn lopussa kysyttiin, millaisia kulttuurieroja suomalaisten ja saksalaisten välillä vastaajan mielestä on sekä tiedusteltiin, onko vastaajalla tutkimuksen aiheeseen liittyen muita kommentteja.

5.2 Tutkimukseen osallistuneet

Tässä alaluvussa käydään läpi kyselyyn vastanneiden taustatiedot. Taustatietoina kyselyssä kysyttiin kansalaisuutta, ikää, sukupuolta sekä opintojen pääainetta.

Taulukko 5. Vastaajien kansalaisuus

Kansalaisuus	**Määrä**	**%**
suomi	130	100,0 %
muu	0	0,0 %
Yhteensä	130	100,0 %

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat suomalaiset opiskelijat. Kyselyssä kysyttiin kansalaisuutta, jotta voidaan olla varmoja, että kyselyyn vastanneet ovat suomalaisia. Tästä syystä vastausvaihtoehtoina olivat vain suomi ja muu. 100 % kyselyyn vastanneista, eli kaikki 130 henkilöä, kertoivat olevansa suomalaisia. Näin ollen kaikkien vastanneiden vastauksia voitiin käyttää tässä tutkimuksessa.

Taulukko 6. Vastaajien ikä

Ikä	**Määrä**	**%**
18–22	33	25,4 %
23–27	51	39,2 %
28–32	23	17,7 %
33+	23	17,7 %
Yhteensä	130	100,0 %

Tutkimukseen osallistui opiskelijoita kaikista vaihtoehdoiksi annetuista ikäluokista. Eniten vastaajia sijoittui kuitenkin 23–27 ikävuoden välille. Yli puolet vastaajista 64,6 prosentilla oli alle 28-vuotiaita.

Taulukko 7. Vastaajien sukupuoli

Sukupuoli	**Määrä**	**%**
nainen	87	66,9 %
mies	29	22,3 %
muu	12	9,2 %
en halua sanoa	2	1,6 %
Yhteensä	130	100,0 %

Suurin osa vastaajista eli 66,9 % oli naisia. 22,3 % oli miehiä ja vaihtoehdon muu valitsi 9,2 % vastaajista. 1,6 % vastaajista ei halunnut vastata kysymykseen.

Taulukko 8. Vastaajien pääaine

Pääaine	**Määrä**	**%**
Arkeologia	5	3,8 %
Biologia	1	0,8 %
Biotekniikka	1	0,8 %
Digitaalinen kulttuuri, maisema ja kulttuuriperintö	5	3,8 %
Englannin kieli	8	6,2 %
Euroopan ja maailman historia	1	0,8 %
Espanja	3	2,3 %
Folkloristiikka	3	2,3 %
Historia	10	7,7 %
Italia	8	6,2 %
Kiinan kieli	1	0,8 %
Klassiset kielet	3	2,3 %
Kotimainen kirjallisuus	3	2,3 %
Kulttuurien tutkimus	6	4,6 %
Kulttuurihistoria	7	5,4 %
Kulttuuriperinnön tutkimus	2	1,5 %
Logopedia	1	0,8 %
Maisemantutkimus	1	0,8 %
Materiaalitekniikka	1	0,8 %
Mediatutkimus	8	6,2 %
Musiikkitiede	2	1,5 %
Pohjoismaiset kielet	6	4,6 %
Ranska	2	1,5 %
Saksan kieli	12	9,2 %
Suomalais-ugrilainen kielentutkimus	1	0,8 %
Suomen kieli	12	9,2 %
Taidehistoria	2	1,5 %
Uskontotiede	9	6,9 %
Yleinen kirjallisuustiede	5	3,8 %
En halua sanoa	1	0,8 %
Yhteensä	130	100,0 %

Kyselyyn vastasi opiskelijoita usealta eri alalta ja vastaajia oli myös humanistisen tiedekunnan ulkopuolelta. Suurin edustus oli suomen kielen ja saksan kielen pääaineopiskelijoilla, joita molempia tutkimukseen osallistui 12 henkilöä. Pääaineet taulukoitiin sen mukaan, mitä

kyselyyn oli vastattu. Jakauma ei siis välttämättä ole täysin todenmukainen, koska vastattujen pääaineiden sisältymistä toisiinsa ei ole tarkistettu.

5.3 Laadullinen sisällönanalyysi

Aineiston analyysimenetelmäksi valittiin laadullinen sisällönanalyysi. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tutkia aihetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Sen avulla ei pyritä todentamaan tunnettuja väittämiä, vaan löytämään tosiasioita. (Hirsjärvi ym. 2007, 157) Laadullinen tutkimus on empiiristä tutkimusta, mutta se ei kuitenkaan sulje pois tutkimuksen teoreettisuutta, jota voidaan pitää kaiken tutkimuksen lähtökohtana. Tieto ei ole ikinä puhtaasti objektiivista, vaan tutkimuksen tuloksiin vaikuttavat monet subjektiiviset tekijät, kuten tutkijan käsitys tutkittavasta ilmiöstä ja päätetty tutkimusasetelma. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 25–26)

Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen keskeinen analyysimenetelmä, jota voidaan käyttää laajana teoreettisena viitekehyksenä tai yksittäisenä menetelmänä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103). Pyrkimyksenä on edetä empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tulkinnan ja päättelyn myötä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127). Sisällönanalyysi on siis menetelmä, jossa aineistoa tarkastellaan sen tuottamien merkitysten ja tulkintojen kautta (Juholin 2022, 335). Laadullisen tutkimuksen analyysi voidaan jakaa kahteen ryhmään, joista ensimmäistä ohjaa jokin teoria tai epistemologia. Sisällönanalyysi kuuluu toiseen ryhmään, jota ei ohjaa mikään teoria tai epistemologia, mutta teoreettisia tai epistemologisia lähtökohtia voidaan kuitenkin soveltaa analyysissä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103) Sisällönanalyysin tekemiseen ei siis vaadita vankkaa teoreettista tietämystä, joten sen voidaan sanoa olevan suhteellisen yksinkertainen analyysimenetelmä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 145). Sisällönanalyysillä pyritään kuvamaan aineiston sisältöä sanallisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 119). Aineiston ei tarvitse olla strukturoitua, sillä sisällönanalyysillä se pyritään kuvaamaan tiivistetyssä ja selkeässä muodossa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117). Pelkkä aineiston järjesteleminen ei kuitenkaan ole sisällönanalyysiä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 145–146), ja pelkän järjestetyn aineiston tuloksinaan esitteleviä tutkimuksia onkin kritisoitu paljon keskeneräisyydestään (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117).

Sisällönanalyysi voidaan jakaa aineistolähtöiseen, teorialähteiseen ja teoriaohjaavaan analyysiin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 121). Tässä tutkimuksessa käytetään aineistolähtöistä sisällönanalyysia, jonka tarkoituksena on luoda tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Tämä toteutetaan siten, että analyysiyksiköt eivät ole etukäteen päätettyjä, vaan ne valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi

2018, 108) Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on aineiston pelkistäminen, jonka tarkoituksena on karsia aineistosta tutkimukselle epäolennaiset asiat pois. Toinen vaihe on aineiston ryhmittely, jolloin aineistosta löytyneet käsitteet jaetaan eri luokkiin. Kolmas vaihe on aineiston käsitteellistäminen, jonka tarkoituksena on muodostaa teoreettisia käsitteitä tutkimuksen kannalta olennaisten tietojen perusteella. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123–125) Aineistolähtöisellä sisällönanalyysilla saadaan siis vastaus tutkimuskysymyksiin yhdistelemällä käsitteitä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127) Tämän tutkimuksen aineiston analyysi eteni aineistolähtöisen sisällönanalyysin kolmen vaiheen mukaisesti: ensin aineistosta etsittiin tutkimustehtävää kuvaavia ilmaisuja, jolloin tutkimukselle epäolennaiset asiat karsittiin pois. Tämän jälkeen tutkimuksen kannalta olennaiset ilmaisut jaettiin luokkiin niin, että samaa asiaa kuvaavat ilmaisut muodostivat oman alaluokkansa. Näiden luokkien yhdistelyä jatkettiin edelleen, kunnes aineistosta oli luotu teoreettisia käsitteitä.

Vaikka kyseessä on kvalitatiivinen tutkimus, on syytä huomioida, että pieniä osia tutkimuksesta analysoidaan myös kvantitatiivisesti. Muilta osin aineistoa analysoidaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

6 Aineiston analyysi

6.1 Vastaajien tausta Saksan ja saksalaisten kanssa

Kyselyssä kysyttiin taustatietoina kysymyksiä vastaajien taustasta Saksan ja saksalaisten kanssa. Kysymysten tarkoituksena oli saada mahdollisimman selkeä kuva kyselyyn vastanneiden taustasta, koska se voi vaikuttaa vastaajien näkemyksiin.

6.1.1 Siteet saksan kieleen tai Saksaan maana

Vastaajilta kysyttiin, onko heillä henkilökohtainen tai perheside saksan kieleen tai Saksaan maana ja jos kyllä, millainen.

Taulukko 9. Onko sinulla henkilökohtainen tai perheside saksan kieleen tai Saksaan maana?

Vastaus	**Määrä**	**%**
Kyllä	33	25,4 %
Ei	97	74,6 %
Yhteensä	130	100,0 %

Noin neljäsosa vastaajista kertoi omaavansa henkilökohtaisen tai perhesiteen saksan kieleen tai Saksaan maana. Suurimman osan kohdalla tämä side liittyi joko perheeseen tai ystäviin. Monella oli saksalaisia ystäviä, saksalainen puoliso tai suvussa saksalaisia tai Saksassa asuneita henkilöitä. Osa vastaajista oli myös itse asunut Saksassa töiden tai vaihto-opiskelun takia. Pari vastaajaa kertoi saksan kielellä olevan tärkeä rooli heidän koko perheessään, sillä kaikki perheenjäsenet ovat opiskelleet kieltä.

6.1.2 Saksan kielen opiskelu

Vastaajilta kysyttiin, ovatko he opiskelleet saksaa ja jos kyllä, kuinka kauan ja millä koulutusasteilla. Näillä kysymyksillä pyrittiin saamaan kuva vastaajien mahdollisesta suhteesta saksan kieleen ja saksalaiseen kulttuuriin, joita tuodaan esille oppitunneilla. Kokemus saksan kielestä oppiaineena voi mahdollisesti vaikuttaa vastaajien näkemyksiin Saksasta ja saksalaisista, sillä saksan kielen oppiminen voi edistää saksalaisen kulttuurin ymmärtämistä (Mihułka 2022, 131) ja johtaa esimerkiksi stereotypioiden vähentymiseen (Mihułka 2022, 129).

Taulukko 10. Oletko opiskellut saksaa?

Vastaus	**Määrä**	**%**
Kyllä	79	60,8 %
Ei	51	39,2 %
Yhteensä	130	100,0 %

Reilusti yli puolet vastaajista kertoi opiskelleensa saksaa jossain vaiheessa elämäänsä. Kokemusta opinnoista oli vastaajien kesken laidasta laitaan, sillä opintoja oli aloitettu ala- ja yläasteilla, lukiossa sekä yliopistossa. Kielitaidossa oli vastaajien välillä paljon eroja ainakin koulutuksen näkökulmasta, sillä osa oli opiskellut saksaa vuosien ajan eri koulutusasteilla, kun taas osa vain yksittäisiä kursseja lukiossa tai yliopistossa. Pieni osa vastaajista myös mainitsi ainoan saksan opiskelunsa perustuvan Duolingon käyttöön. Suurin osa kyllä-vastanneista kuitenkin kertoi opiskelleensa saksaa useamman vuoden ajan koulussa ja moni myös yliopistossa pää- tai sivuaineena.

6.1.3 Saksassa vierailu tai oleskelu

Kyselyssä kysyttiin, ovatko vastaajat käyneet Saksassa ja jos kyllä, milloin ja kuinka kauan he viettivät siellä. Tämä tieto on olennaista, koska omakohtainen kokemus Saksasta maana vaikuttaa vastaajien näkemyksiin.

Taulukko 11. Oletko käynyt Saksassa?

Vastaus	**Määrä**	**%**
Kyllä	85	65,4 %
Ei	45	34,6 %
Yhteensä	130	100,0 %

Reilusti yli puolet vastaajista kertoi käyneensä Saksassa ja suurin osa heistä oli tehnyt muutamasta päivästä viikkoon kestäneitä loma- tai työmatkoja. Osa kuitenkin oli viettänyt maassa kuukausia vaihto-opiskelujen myötä tai vuosia muista syistä asuen. Huomattavaa on, että iso osa kyllä-vastanneista oli käynyt Saksassa useammin kuin kerran.

6.1.4 Vuorovaikutus saksalaisten kanssa

Vastaajilta kysyttiin, ovatko he olleet tekemisissä saksalaisten ihmisten kanssa ja jos kyllä, missä yhteydessä. Saksalaisten kanssa vuorovaikutuksessa oleminen voi vaikuttaa vastaajien näkemyksiin heistä, joten on olennaista tietää, onko vuorovaikutusta ollut.

Taulukko 12. Oletko ollut tekemisissä saksalaisten ihmisten kanssa?

Vastaus	**Määrä**	**%**
Kyllä	110	84,6 %
Ei	20	15,4 %
Yhteensä	130	100,0 %

Lähes 85 % vastanneista kertoi olleensa ollut tekemisissä saksalaisen ihmisen kanssa, mikä on huomattava määrä. Erittäin suurella osalla kyselyyn vastanneista on siis jonkintasoista omakohtaista kokemusta saksalaisten kanssa vuorovaikutuksessa olemisesta, mikä tulee ottaa huomioon käsitellessään heidän näkemyksiään saksalaisista. Syiksi vuorovaikutuksen syntymiselle vastauksista erottuivat selvästi matkustaminen, saksalaiset ystävät sekä saksalaiset vaihto-opiskelijat Turun yliopistolla. Moni mainitsi myös perhesuhteet tai tavanneensa töidensä kautta saksalaisia.

6.2 Näkemykset Saksasta

Seuraavien kysymysten tavoitteena oli saada selville, millainen kuva vastaajilla on Saksasta maana ja millainen kuva Saksasta heidän mielestään Suomessa yleisesti on. Monipuolisen ja selkeän kuvan saamiseksi alaluvuissa on nostettu esille suoria lainauksia kyselyn vastauksista.

Vastaajista 65,4 % oli käynyt joskus Saksassa. Vastauksista ei kuitenkaan käynyt ilmi merkittäviä näkemyseroja Saksassa käyneiden ja ei-käyneiden välillä, vaan alaluvuissa esiteltäviä näkemyksiä esiintyi molemmissa ryhmissä. Myöskään saksaa opiskelleiden vastaajien vastaukset eivät eronneet huomattavalla tavalla niiden vastaajien vastauksista, jotka eivät olleet koskaan opiskelleet saksaa.

6.2.1 Miten kuvailisit itse Saksaa maana?

Vastaajien keskuudessa Saksa nähtiin isona ja Euroopan kannalta keskeisenä valtiona, joka on vaikutusvaltainen taloudellisella ja poliittisella saralla. Saksan sanottiin olevan teollisuusmahti, josta ovat kotoisin monet isot yritykset. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että Saksa on moderni maa (ks. esimerkit 1 ja 2), kun taas osa piti sitä hyvin vanhanaikaisena ja teknologian saralla jälkeen jääneenä (ks. esimerkki 3). Erityisesti esiin nostettiin muun muassa käteisen rahan käytön pakollisuus ja se, että viralliset asiat täytyy hoitaa paperilla sähköisten järjestelmien puuttumisen takia. Tähän liittyy myös maan byrokraattisuus, joka on aiheuttanut paljon harmaita hiuksia vastaajien keskuudessa (ks. esimerkki 4).

(1) Moderni, hyvin eurooppalainen, jossa on moni asia paljon kehittyneempi kuin Suomessa. Eläintenhoitajaksi opiskellessani huomasin, että otimme paljon mallia Saksan käytännöistä ja opeista esim. liittyen tutkimustuloksiin ja eläinten hyvinvointiin ja kehittämiseen. Saksan historia on myös hyvin mielenkiintoinen ja rikas.

(2) Mielikuvissani Saksa on kehittynyt ja moderni eurooppalainen valtio, joka on edelläkävijä esimerkiksi monessa teknologiaan liittyvässä asiassa. Samaan aikaan Saksa on kuitenkin melko "hajuton ja mauton" siinä mielessä, että saksalaisten kulttuurista ja/tai historiasta ei juurikaan puhuta, joten se ei tunnu kovin kiinnostavalta tai omaleimaiselta maalta.

(3) Teknologisesti hyvin kehittymätön, hyvin perinteinen. Lupaava eurooppalainen suurmahti, jonka kehitys kuitenkin jämähti paikoilleen.

(4) Harva tuntuu ymmärtävän, kuinka jäykkä ja byrokraattinen maa Saksa on. Siitä kyllä tehdään pilaa, mutta todellisuudessa se on kyllä vielä kauheampi. En toivo pahimmalle vihollisellenikaan sitä painolastia, jonka Saksaan muuttaminen aikoinaan minulle tuotti. Jopa lomamatkoilla se ihmeellinen jäykkyys vieläkin iskee välillä kasvoille. Minä tiedän, että pelkkää käteistä! Minä tiedän, että postimerkkejä ei myydä missä tahansa. Minä tiedän, että julkisen liikenteen liput toimivat miten sattuu! Ja silti aina löytyy joku ihmeellisyys, joka saa pelihousut repeämään.

Moni vastaajista sanoi, että Saksassa on kaunis luonto, rikas kulttuuri ja merkittävä historia. Maata pidettiin monipuolisena ja Saksan eri osien sanottiin eroavan paljon toisistaan niin ympäristön kuin ilmapiirinkin kannalta. (ks. esimerkki 5) Osa vastaajista sanoikin maan olevan jakautunut ja ilmaisi huolensa sen poliittisesta tulevaisuudesta. (ks. esimerkki 6)

(5) Saksa on monipuolinen maa, löytyy satamakaupunki Hampuri, kulttuurikeskus Berliini ja etelästä löytää aivan upeita vuorisia maisemia. Sillä on pitkin historiaa ollut hyvin merkittävä rooli maailman poliittisessa muutoksessa, niin keskiajalla kuin toisen maailmansodan synkissä tapahtumissa. Kulttuuria sieltä löytää jos jonkinmoista: upeaa arkkitehtuuria ja hienoja kirkkoja, musiikkia niin teknon kuin metallin faneille ja mahtavaa ruokakulttuuria, johon kuuluu paljon muutakin kuin vain olut ja makkara (kuten aamulla leipomosta haettu leipä marmelaadilla tai esimerkiksi dönerit). Saksa on myös tärkeä teollisuus- ja teknologiamaa.

(6) Saksa on myös vastakohtien maa, joka on ehkä nyttemmin ymmärretty myös Suomessa paremmin. Idän ja lännen välinen kuilu on tullut näkyväksi AfD:n kannatuksen nousun myötä ja ihmiset ovat alkaneet ymmärtää, että ehkä Saksa ei ole niin stabiili valtio, kuin mitä siitä on uskottu. Minun on vaikeaa käsitellä sitä, että romantikkojen, tieteen ja taiteen valtio näyttää taas olevan matkalla kohti jonkinlaista barbariaa. Toivon todella, että näin ei käy.

6.2.2 Minkälainen mielikuva Saksasta mielestäsi Suomessa yleisesti on?

Vastaajien mielestä suomalaisilla on yleisesti ottaen positiivinen mielikuva Saksasta. Monet arvelivat tämän johtuvan siitä, että suomalaiset näkevät Saksan hyvin samanlaisena maana kuin Suomi. (ks. esimerkit 7 ja 8)

> (7) Mielestäni suomalaiset pitävät Saksasta ja saksalaisista, ja saksalainen kulttuuri on suhteellisen lähellä suomalaista kulttuuria. Saksalaiset ovat järkeviä ja samaistuttavia, eikä Saksaa maana tai kielenä koeta kovin eksoottisena.

> (8) Omasta mielestäni Saksalla ja Suomella on hyvät välit ja se näkyy meidän suhtautumisessa saksalaisiin. Paljon yhteistyömahdollisuuksia ja jonkinlaista hengen heimolaisuutta. Tämän johdosta Suomessa on hyvä mielikuva Saksasta valtiona.

Vastaajat sanoivat, että Suomessa Saksa ajatellaan eräänlaisena teollisuuden ja talouden suunnannäyttäjänä. Erityisesti autoteollisuus nousi vastauksista selvästi esille. Vastaajat arvelivat, että kulttuurin saralla suomalaisille tulee Saksasta mieleen olut, Oktoberfest sekä jalkapallokulttuuri. Monet olivat sitä mieltä, että suomalaiset eivät todellisuudessa tiedä paljoa Saksasta, joten mielikuvat perustuvat pitkälti yleisiin stereotypioihin.

6.3 Näkemykset saksalaisista

Seuraavien kysymysten avulla pyrittiin saamaan selville, millaisia näkemyksiä vastaajilla on saksalaisista sekä suomalaisten ja saksalaisten välisistä kulttuurieroista. Tavoitteena oli kaivaa esiin sekä positiivisia että negatiivisia saksalaisia koskevia stereotypioita ja haastaa vastaajia miettimään syitä omille näkemyksilleen. Monipuolisen ja selkeän kuvan saamiseksi alaluvuissa on nostettu esille myös suoria lainauksia kyselyn vastauksista.

6.3.1 Millainen on mielestäsi tyypillinen saksalainen?

Vastaajat kuvailivat saksalaisia jämpteiksi, vakaviksi ja jäykiksi ihmisiksi, jotka noudattavat sääntöjä erittäin tiukasti. Aikataulutus on heille todella tärkeää, minkä takia he eivät pysty olemaan spontaaneja. (ks. esimerkki 9)

> (9) Hyvin kurinalainen, asiat täytyy tehdä ”oikein” ja joka paikassa pitää olla ajoissa. Vähän kuin suomalainen, mutta ”sekopäisempi”.

Saksalaisten sanottiin olevan hyvin suorasanaisia ja rehellisiä, mutta alkuun vuorovaikutustilanteessa aika kankeita. Monen mielestä saksalaisista voi saada vihaisen tai aggressiivisen

kuvan, koska he ovat kovaäänisiä ja kiivaita, mutta he ovat kuitenkin pohjimmiltaan lämminhenkisiä.

Vastaajat sanoivat saksalaisten omaavan hyvän koulutuksen ja olevan ahkeria sekä työorientoituneita. Vapaa-ajalla he kuitenkin tykkäävät juoda kaljaa ja syödä makkaraa. Jotkut vastaajista kertoivat, että tyypillisen saksalaisen kuvaileminen oli heidän mielestään hankalaa, koska saksalaisia on niin paljon ja he ovat keskenään erilaisia. Monet vertasivat saksalaisia kuitenkin suomalaisiin todeten paljon yhtäläisyyksiä.

84,6 % vastaajista oli ollut joskus tekemisissä saksalaisen kanssa. Verrattaessa saksalaisen kanssa tekemisissä olleiden ja ei-tekemisissä olleiden vastauksia kävi ilmi, että vain saksalaisen kanssa tekemisissä olleet vastaajat olivat nostaneet esille saksalaisten tiukan sääntöjen noudattamisen ja aikataulujen tärkeyden. On kuitenkin vaikea sanoa, onko saksalaisen kohtaamisella ollut todellisuudessa tähän vaikutusta, vai johtuuko tämä eroavaisuus otantojen huomattavasta kokoerosta.

6.3.2 Millaisia positiivisia ominaisuuksia saksalaisilla mielestäsi on?

Vastaajien mielestä saksalaisten positiivisia ominaisuuksia ovat muun muassa täsmällisyys, ahkeruus, suorasanaisuus ja rehellisyys. Saksalaisten ajatellaan olevan tarkkoja, järjestelmällisiä ja tunnollisia ihmisiä, jotka ovat myös hyvin koulutettuja ja järkeviä. Monet vastaajista kehuivat myös saksalaisten sosiaalisia taitoja (ks. esimerkki 10).

> (10) Ajattelen, että saksalaiset osaavat käyttäytyä sosiaalisissa tilanteissa viisaasti. He ottavat kontaktia, mutta eivät tungettele.

Saksalaisten sanottiin olevan ystävällisiä ja avuliaita sekä hauskoja omalla tavallaan. Moni myös mainitsi heidän olevan aika samanlaisia kuin suomalaiset. (ks. esimerkit 11 ja 12)

> (11) Saksalaiset ovat täsmällisiä ja luotettavia. He ovat mukavia ja ystävällisiä. Mielestäni saksalaisten kanssa on helppo tulla toimeen, koska heidän kulttuuri on lähellä suomen kulttuuria.

> (12) Väittäisin, että suomalaiset ja saksalaiset tulevat lähtökohtaisesti hyvin toimeen, koska mielestäni on sellaisia piirteitä joihin suomalaiset voivat jollain tapaa samaistua ja näemme ne siksi enemmän positiivisina.

Eräs vastaajista arvelikin, että suomalaiset näkevät saksalaisten ominaisuudet ystävällisinä ja tuttavallisina, mutta joistakin muista maista kotoisin olevat eivät välttämättä olisi samaa mieltä.

Saksalaisen kanssa tekemisissä olleiden vastaajien ja ei-tekemisissä olleiden vastaajien välillä ei esiintynyt merkittäviä näkemyseroja tämän kysymyksen suhteen.

6.3.3 Millaisia negatiivisia ominaisuuksia saksalaisilla mielestäsi on?

Vastaajien mielestä saksalaisten negatiivisia ominaisuuksia ovat jäykkyys, kireys, vakavuus, kykenemättömyys joustamaan sekä sääntöjen liian tiukka noudattaminen (ks. esimerkki 13 ja 14).

> (13) Ovathan saksalaiset uskomattoman jäykkiä. Miten osaavatkin olla niin jäykkiä? Ja välillä se asioiden juurtajaksainen läpi käyminen on rasittavaa; ei kaikkia juttuja tarvitsisi aloittaa pyörän keksimisestä, kyllä ihmiset osaavat täyttää aukkoja omassa päässään.

> (14) Saksalaiset ja suomalaiset rakastavat sääntöjä ja järjestystä. Erona on se, että suomalaiset noudattavat sääntöjä vain niin pitkälle kuin he ymmärtävät säännön ja pitävät sitä järkevänä. Saksalaiset taas noudattavat niitä vaikka niissä ei olisi mitään järkeä tai ne olisivat ristiriitaisia. Tämä johtaa joustamattomuuteen, suureen määrään byrokratiaa ja vastuun pallotteluun.

Byrokraattisuus ja jouston puute johtavat myös siihen, että saksalaiset nähtiin kaavoihinsa kangistuneina (ks. esimerkit 15 ja 16).

> (15) Asia, jonka huomaa erityisesti teknologian kanssa, on se, että saksalaiset eivät korjaa tai päivitä mitään järjestelmää niin kauan kuin se edes teoriassa ajaa asiansa. Vasta kun jokin on 100 % käyttökelvoton se päivitetään nykyaikaisempaan järjestelmään. Erityisesti tämän huomaa tietotekniikan parissa.

> (16) Vaikka Saksa on maailman johtavia teollisuusmaita ja moni asia on hyvin edistyksellistä, on erikoista, että joistakin asioista pidetään todella tiukasti kiinni. Esimerkiksi tulee mieleen saksalainen pankkikulttuuri. Monet asiat hoidetaan edelleen paperilla ja monissa paikoissa maksuvälineenä käy vain käteinen. Saksassa asuu niin paljon ihmisiä, että on jopa erikoista, miten esimerkiksi pankit pysyvät kärryillä asiakkaidensa raha-asioista, kun lähes kaikki asiakirjat yms. pitää olla olemassa fyysisenä kopiona.

Vastaajat pitivät saksalaisia itsevarmoina ihmisinä, mutta sanoivat sen menevän usein kuitenkin ylimielisyyden puolelle. Vastaajat olivat myös sitä mieltä, että positiivisenakin ominaisuutena nähty suorasanaisuus voi olla negatiivinen piirre, jos se tulee esille töykeytenä. Saksalaisten sanottiinkin olevan epäystävällisiä ja tylyjä, usein esimerkiksi asiakaspalvelutilanteissa. Osaltaan tähän arveltiin liittyvän se, että saksalaisilla on huono kielitaito ja kaikkien oletetaan puhuvan saksaa. Näin ollen englanniksi Saksassa saa tylyä asiakaspalvelua. Saksalaisten

sanottiin myös omaavan negatiivisia asenteita maahanmuuttajia ja ulkomaalaistaustaisia ihmisiä kohtaan.

6.3.4 Mihin käsityksesi saksalaisista perustuu?

Tämän kysymyksen tarkoituksena oli saada vastaajat pohtimaan, mistä heidän omat näkemyksensä saksalaisia kohtaan kumpuavat. Omista stereotypioista olisi tärkeää olla tietoinen ja niiden tarkkailu olisi myös hyödyllistä (Medernach 2022, 130). Vastaajista hieman yli 15 % mainitsi tiedostavansa käsityksiensä perustuvan saksalaisia koskeviin stereotypioihin. Moni heistä sanoi näiden stereotypioiden syntyneen median kautta, erityisesti sosiaalisen median, uutisten, elokuvien ja televisio-ohjelmien välityksellä. (ks. esimerkit 17, 18 ja 19)

(17) Mediassa esiintyviin ja toistuviin stereotyyppisiin kuvauksiin saksalaisista – saksalaisia tunnen itse vain pari ja heidätkin vain pintapuolisesti.

(18) Puhtaasti stereotypioihin, Youtuben tarjontaan ja itävaltalaisten kämppisteni kertomuksiin ja olemukseen.

(19) Omiin havaintoihini saksalaisten ystävieni käytöksestä, asiakaspalvelualan kohtaamisista saksalaisten kanssa ja ehkäpä myöskin esimerkiksi elokuvien ja tv-sarjojen luomista stereotypioista.

Lisäksi vastaajat kertoivat käsityksiensä perustuvan heidän omiin kokemuksiinsa kohtaamisista saksalaisten ihmisten kanssa. Aina kokemukset eivät kuitenkaan olleet omia, vaan myös lähipiirin kertomat kokemukset ovat vaikuttaneet monen vastaajan näkemykseen. Stereotypioiden omaksuminen ei nimittäin vaadi minkäänlaista omakohtaista kokemusta (Tiittula 1993, 23). Osa vastaajista mainitsi saaneensa tietoa saksalaisista myös koulussa saksan kielen oppitunneilta.

6.3.5 Onko käsityksesi saksalaisista muuttunut jossakin kohtaa?

Stereotypiat voivat olla hyvin järkkymättömiä, mutta niiden on myös mahdollista muuttua ajan myötä (Medernach 2022, 129–130). Tällä kysymyksellä pyrittiin saamaan selville, ovatko vastaajien mahdollisesti omaamat saksalaiset stereotypiat muuttuneet ajan saatossa ja mitkä asiat ovat vaikuttaneet näkemyksien muuttumiseen.

Taulukko 13. Onko käsityksesi saksalaisista muuttunut jossakin kohtaa?

Vastaus	**Määrä**	**%**
Kyllä	46	35,4 %
Ei	84	64,6 %
Yhteensä	130	100,0 %

Hieman yli kolmasosa vastaajista vastasi käsityksensä saksalaisista muuttuneen jossakin kohtaa. Monet vastaajista itse tunnistivat käsityksensä perustuneen aikaisemmin stereotypioihin, mutta tavattuaan saksalaisen ihmisen käsitys oli muuttunut. Kaikkien kohdalla stereotyyppiset näkemykset eivät olleet kuitenkaan poistuneet, vaan saksalaisen tapaaminen oli esimerkiksi vain vahvistanut stereotypioita. Kohtaamalla toisen kulttuurin edustajia on todella mahdollista vähentää tähän kulttuuriin liittyviä stereotypioita (Tiittula 1993, 144), mutta yksikin stereotypiaan sopiva ihminen voi toisaalta vahvistaa stereotyyppistä näkemystä (Tiittula 1993, 93), kuten osalle vastaajista oli käynyt.

Monet vastaajista mainitsivat matkustelun ja Saksassa käymisen vaikuttaneen heidän näkemyksiinsä. Nähdessään maata ja saksalaisia ihmisiä osa vastaajista oli ymmärtänyt, että Saksassakin on paljon erilaisia persoonia, eivätkä kaikki mahdu yhden tyypillisen saksalaisen muottiin. (ks. esimerkit 20, 21 ja 22)

> (20) Mitä enemmän matkustaa ja tutustuu ihmisiin, sitä enemmän oppii ja muokkaa omia käsityksiään.
>
> (21) Vaihto-opiskelu avasi silmäni täysin. Olin ehkä itsekin ajatellut, että saksalaiset ovat lopulta hyvin samanlaisia, kuin suomalaiset, mutta tämä ei mielestäni pidä paikkaansa. Saksalaiset ovat sekä huomattavan paljon eurooppalaisempia ja kosmopoliittisempia kuin suomalaiset, mutta myös monessa kohdin huomattavasti enemmän juntteja kuin me.
>
> (22) Ennen lukiota en ollut vielä käynyt Saksassa, joten perustin käsitykseni meemeihin ja stereotypioihin, joissa esiintyi vain keski-ikäisiä miehiä. Tajusin myöhemmin, että maassa asuu aivan sikana porukkaa, ja kaikilla on eri tausta. Osavaltiotkin ovat ihan erilaisia keskenään lakeineen kaikkineen. Maaseudulla ja kaupungissa asuvat eroavat toisistaan, samoin eri etniset ryhmät jne.

Vastauksista nousi esille myös Saksan poliittisen tilanteen vaikutus suomalaisten näkemyksiin. Osa vastaajista mainitsi erityisesti AfD-puolueen kannatuksen nousun, minkä vuoksi he eivät nähneet saksalaisia enää yhtä liberaaleina ihmisinä.

6.3.6 Millaisia kulttuurieroja suomalaisten ja saksalaisten välillä mielestäsi on?

Se, mitä kulttuurieroja nähdään, on hyvin paljon kiinni vastaajasta itsestään. Muun muassa erilaisista taustoista tulevat henkilöt näkevät erot eri tavoin. (Tiittula 1993, 13) Noin viidesosa vastaajista mainitsi olevansa sitä mieltä, että suomalaisten ja saksalaisten välillä ei ole merkittäviä kulttuurieroja. Suurimmaksi kulttuurieroksi muiden vastauksista kuitenkin nousi esiin sosiaalisuus. Vastaajat olivat sitä mieltä, että saksalaiset ovat puheliaampia ja avoimempia kuin suomalaiset. Saksalaisten sanottiin esittävän asiansa kaunistelematta, kun taas suomalaisten kohdalla ajateltiin, että he eivät kehtaa puhua niin suoraan (ks. esimerkit 23 ja 24).

(23) Suomalaiset ovat hiljaisempia ja pyrkivät sopuun vältellen konflikteja, kun taas Saksassa vahvat omat mielipiteet ovat ihailtuja.

(24) Suomalaiset ovat hienotunteisempia. Saksalaiset suorempia ja töksäyttelevämpiä. Suomessa ei haluta menettää omia tai laittaa toista menettämään kasvoja, joten kritiikki annetaan mieluummin kirjallisena / kahden kesken. Saksassa kritiikki lauotaan ilmoille vaikka paikalla olisi itse presidentti kuulemassa sitä.

Saksalaisten kuitenkin kerrottiin olevan muuten virallisempia, mikä näkyy esimerkiksi teitittelynä. Hierarkkisuuden koettiin olevan Saksassa paljon voimakkaampaa ja työkulttuurin olevan erilainen kuin Suomessa (ks. esimerkit 25 ja 26).

(25) Työelämässä Suomessa kenties esimiestä voi lähestyä vapaamuotoisemmin. Arvojärjestys Saksassa tarkempi.

(26) Saksalaiset ovat mestareita näyttämään työteliäiltä. Heitä tunnutaan pitävänä Suomessa varsin tehokkaina työntekijöinä, mutta itse kyllä kyseenalaistan tämän näkemyksen. Olen erittäin onnellinen, että Suomessa ei vallitse samanlainen työkulttuuri kuin Saksassa.

Myös byrokratia näkyy Saksassa vastaajien mielestä eri tavalla ja Suomessa virallisten asioiden hoitaminen on tehty paljon helpommaksi. Monet vastaajista mainitsivat myös saksalaisen ja suomalaisen ruokakulttuurin eroavan toisistaan (ks. esimerkki 27).

(27) Saksalaisten ruokakulttuuri on käsittääkseni hyvin kummallinen, se on nähdäkseni ehkä suurin eroavaisuus.

7 Pohdinta

Tämän tutkielman tavoitteena oli selvittää, millaisia näkemyksiä suomalaisilla opiskelijoilla on Saksasta ja saksalaisista, millainen suomalaisten opiskelijoiden mielestä on tyypillinen saksalainen ja millaisia Saksaan ja saksalaisiin liittyviä stereotypioita suomalaisten opiskelijoiden keskuudessa esiintyy. Tutkimuksen aineisto koostui Webropol-kyselystä, joka lähetettiin Turun yliopiston historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen sekä kieli- ja käännöstieteiden laitoksen opiskelijoiden sähköpostilistoille. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Kysely oli täysin anonyymi ja se sisälsi yhteensä 17 kysymystä, joihin sisältyi kysymyksiä vastaajan taustasta sekä hänen näkemyksistään Saksaa ja saksalaisia koskien. Kysymysten joukossa oli sekä avoimia että monivalintakysymyksiä. Kyselyyn osallistui 130 ihmistä, joista enemmistö oli humanistisen tiedekunnan opiskelijoita. Vastaajien taustatiedoista selvisi, että suurimmalla osalla heistä oli jonkinlaista omakohtaista kokemusta saksan kielen opiskelusta, Saksaan matkustamisesta tai saksalaisen ihmisen kanssa vuorovaikutuksessa olemisesta.

Tutkimus osoitti, että suomalaisten opiskelijoiden mielestä Saksa on iso, teollistunut, kaunis, kulttuuririkas ja Euroopan kannalta keskeinen maa, jolla on merkittävä historia. Maassa on kuitenkin vastaajien mukaan monessa asiassa vanhanaikaiset toimintatavat sähköisten järjestelmien puuttumisen takia ja myös byrokratia tekee asioiden hoitamisesta hankalaa. Vastaajien mielestä suomalaisilla on yleisesti ottaen positiivinen mielikuva Saksasta, sillä suomalaiset näkevät Saksan hyvin samanlaisena maana kuin Suomi. Myös Tiittulan (1993, 14) mukaan Suomen ja Saksan välillä on paljon yhtäläisyyksiä. Mielenkiintoista oli, että vastaajat arvelivat suomalaisille tulevan Saksasta kulttuurin saralla mieleen olut, Oktoberfest sekä jalkapallokulttuuri, mutta nämä asiat eivät kuitenkaan nousseet esille vastaajien omissa Saksaa koskevissa näkemyksissä.

Vastauksista nousi esiin sekä tyypillisen saksalaisen positiivisia että negatiivisia piirteitä. Vastaajien mielestä tyypillinen saksalainen on jämpti, jäykkä, suorasanainen, hyvin koulutettu ja ahkera. Hän myös noudattaa sääntöjä ja aikatauluja liiankin tarkasti. Nämä piirteet nousivat esille myös Tiittulan (1993) tutkimuksessa. Joidenkin kyselyn vastaajien mukaan tyypillisillä saksalaisilla on aggressiivisia ja tylyjä piirteitä, mutta suurimman osan mielestä he ovat kuitenkin ystävällisiä ja omaavat hyvät sosiaaliset taidot. Myös Tiittulan tutkimuksen (1993, 128) mukaan suomalaisten mielestä saksalaisten argumentaatio on välillä aggressiivista.

Saksalaisia verrattiin vastauksissa paljon suomalaisiin ja heidän sanottiin olevan hyvin samanlaisia keskenään. Saksalaisten ja suomalaisten välisinä kulttuurieroina kuitenkin nimettiin saksalaisten olevan sosiaalisempia mutta myös virallisempia kuin suomalaiset. Nämä esiin tulleet kulttuurierot vastaavat Tiittulan (1993) tutkimuksen tuloksia. Useat Tiittulan haastattelemat suomalaiset kertoivat olevansa sitä mieltä, että saksalaiset ovat parempia keskustelemaan kuin suomalaiset (Tiittula 1993, 127), mutta Suomessa viestintä on kuitenkin vapaampaa (Tiittula 1993, 52). Tiittulan (1993, 14) mukaan hänen tutkimuksestaan kävi ilmi, että suomalaiset ajattelevat kuitenkin olevansa monien yhtäläisyyksien myötä hyvin lähellä saksalaisia. Tämä vastaa tässä tutkimuksessa esiin tulleita suomalaisten opiskelijoiden näkemyksiä.

Lähes 85 % kyselyyn vastanneista kertoi olleensa tekemisissä saksalaisen ihmisen kanssa ja monet sanoivatkin näiden kohtaamisten vaikuttaneen heidän näkemyksiinsä. Vastauksista kävi ilmi, että osa vastaajista tiedosti omaavansa stereotypioita saksalaisia kohtaan, vaikka nämä olivat joidenkin kohdalla muuttuneet ajan saatossa. Vastaajien kuvaillessa tyypillistä saksalaista vastauksista nousikin esiin esimerkiksi kuvaus kaljaa juovasta ja makkaraa syövästä henkilöstä, joka on kenties yksi tunnetuimmista saksalaisista stereotypioista. Tämä voi ainakin osittain selittyä sillä, että monet vastaajista kertoivat näkemyksiensä perustuvan saksalaisiin stereotypioihin, joita on ollut esillä mediassa. Olut ja makkara nousivat niin ikään esille Hofmannin ja Hallsteinsdóttirin (2016) sekä Zhangin (2019) tutkimuksissa, joten niihin liittyvät stereotypiat ovat näkyviä myös kansainvälisesti.

Suomalaisten näkemyksiä Saksaa ja saksalaisia kohtaan koskevaa tutkimusta voisi tulevaisuudessa jatkaa ottamalla tutkimukseen erilaisen otannan, jolloin vastaajia olisi kenties enemmän erilaisista lähtökohdista. Olisi mielenkiintoista toteuttaa vastaavanlainen tutkimus, jossa kyselyyn osallistuneet olisivat laajemmin muidenkin tiedekuntien opiskelijoita tai eivät opiskelijoita lainkaan. Mahdollisuuksia stereotypioiden ja kulttuurierojen tutkimiseen on onneksi runsaasti.

Lähteet

Amodio, David M. (2014): The Neuroscience of Prejudice and Stereotyping. In: Nature reviews. Neuroscience, 15(10), S. 670–682. DOI: https://doi.org/10.1038/nrn3800

Assman, Aleida (2012): Einführung. In: Anton Pelinka & Sir Peter Ustinov Institut (Hg.) (2012): Vorurteile Ursprünge, Formen, Bedeutung. Berlin/Boston: De Gruyter. S. 1–30. DOI: https://doi.org/10.1515/9783110267198

Auswärtiges Amt (2020): Deutsch als Fremdsprache weltweit : Datenerhebung 2020. Viitattu 7.11.2025. https://www.goethe.de/resources/files/pdf328/bro_deutsch-als-fremdsprache-weltweit.-datenerhebung-2020.pdf

Bendix, John & Bendix, Regina (2007): Europa-Stereotype im amerikanischen Alltagsleben. Meinungsbilder und Alltagsimpressionen mit besonderem Augenmerk auf die Österreich-Wahrnehmung. In: Brügge, Joachim & Kammerhofer-Aggerman, Ulrike (Hg.) (2007): Kulturstereotype und unbekannte Kulturlandschaften : am Beispiel von Amerika und Europa. Anif/Salzburg: Müller-Speiser. S. 93–109.

Hirsjärvi, Sirkka / Remes, Pirkko / Sajavaara, Paula / Sinivuori, Eila (2007): Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hofmann, Annika & Hallsteinsdóttir, Erla (2016): Deutsch-dänische Stereotypenwelten im SMiK-Projekt. In: Linguistik Online, 79(5). DOI: https://doi.org/10.13092/lo.79.3348

Juholin, Elisa (2022): Communicare! : ota viestinnän ilmiöt ja strategiat haltuun. Kahdeksas uudistettu painos. Helsinki: Infor / Management Institute of Finland MIF Oy.

Kammerhofer-Aggerman, Ulrike (2007): Kulturstereotype – Zur Einleitung. In: Brügge, Joachim & Kammerhofer-Aggerman, Ulrike (Hg.) (2007): Kulturstereotype und unbekannte Kulturlandschaften : am Beispiel von Amerika und Europa. Anif/Salzburg: Müller-Speiser. S. 5–14.

Kettunen, Nuppu (2023): Ansichten deutscher Studierender über die Finnen. Kandidaatintutkielma. Turun yliopisto.

Koch, Saskia B. J. / Tyborowska, Anna / Niermann, Hannah C. M. / Cillessen, Antonius H. N. / Roelofs, Karin / Bašnáková, Jana / Toni, Ivan / Stolk, Arjen (2024): Integrating stereotypes and factual evidence in interpersonal communication. npj. Science of Learning, 9(1), S. 1–10. DOI: https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1038/s41539-024-00262-6

Kolehmainen, Leena / Johansson, Marjut / Lähteenmäki, Mika / Vilkuna, Outi / Koistinen, Satu (2025): Vieraiden kielten opiskelun ja osaamisen taso Suomessa : Visioraportti.

Viitattu 9.10.2025. https://sukol.fi/wp-content/uploads/2025/02/Visi-oraportti_25.2.2025.pdf

Maijala, Minna (2005): Bilderbuch Deutschland. Was Kinder im Ausland in ihren Schulbüchern über Deutschland lernen. In: Zeitschrift für KulturAustausch, 55(3+4).

Maijala, Minna (2008): Zwischen den Welten – Reflexionen zu interkulturellen Aspekten im DaF-Unterricht und in DaF-Lehrwerken. In: Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht, 13(1), S. 1–17. Saatavilla: https://zif.tujournals.ulb.tu-darmstadt.de/article/id/2503/

Medernach, Mark Anthony (2022): Stereotypen und Vorurteile – facettenreiche Elemente der interkulturellen Kommunikation im Auskunftsinterview. In: Bibliothek Forschung und Praxis, 46(1), S. 128–130. DOI: https://doi.org/10.1515/bfp-2021-0060

Mihułka, Krystyna (2022): Selbst- Und Fremdbilder in Der Fremdsprachendidaktik Am Beispiel Des DaF-Unterrichts in Polen. In: Glottodidactica (Poznań), 49(2), S. 109–135. DOI: https://doi.org/10.14746/gl.2022.49.2.05

Schroll-Machl, Sylvia (2002): Die Deutschen - wir Deutsche : Fremdwahrnehmung und Selbstsicht im Berufsleben. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

Spencer, Steven J. / Logel, Christine / Davies, Paul G. (2016): Stereotype Threat. In: Annual Review of Psychology, 67(1), Pp. 415-437. DOI: https://doi.org/10.1146/annurev-psych-073115-103235

Steele, Claude M. (2011): Whistling Vivaldi: how stereotypes affect us and what we can do. New York: W.W. Norton & Company.

Tiittula, Liisa (1993): Kulttuurit kohtaavat: Suomalais-saksalaiset kulttuurierot talouselämän näkökulmasta. Helsinki: Helsingin kauppakorkeakoulu.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Turun yliopisto (2025a): Turun yliopiston opiskelijoiden kv-liikkuvuus 2021-2024 maittain. Viitattu 7.10.2025. Saatavilla: https://www.utu.fi/fi/opiskelutilastot/opiskelijaliikkuvuus

Turun yliopisto (2025b): Turun yliopiston opiskelijoiden kv-liikkuvuus 2021-2024 laitoksittain. Viitattu 7.10.2025. Saatavilla: https://www.utu.fi/fi/opiskelutilastot/opiskelijaliikkuvuus

Turun yliopisto (2025c): Turun yliopistossa kalenterivuoden aikana läsnä- tai poissaolevana kirjoilla olleet ulkomaiset opiskelijat 2015-2024. Viitattu 7.10.2025. Saatavilla: https://www.utu.fi/fi/opiskelutilastot/ulkomaiset-opiskelijat

Zhang, Xiaoling (2019): Eine empirische Studie zur Stereotypisierung der deutschen Kultur in DaF-Lehrwerken des chinesischen Germanistikstudiums. In: Informationen Deutsch als Fremdsprache, 46(2), S. 326-351. DOI: https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1515/info-daf-2019-002

Liitteet

Liite 1. Kysely

Suomalaisten opiskelijoiden näkemyksiä saksalaisista

☐ Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Hyvä kanssaopiskelija,

kirjoitan kieli- ja käännostieteiden laitoksella pro gradu -tutkielmaani, jonka tekemiseen tämän kyselyn vastauksia käytetään. Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa suomalaisten opiskelijoiden näkemyksiä saksalaisista. Vastauksista on minulle suuri apu, joten kiitän jo nyt paljon ajastasi.

Kysely on anonyymi ja vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti siten, ettei yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa. Aineisto tulee ainoastaan tutkimuskäyttöön.

Toivon, että vastaat kysymyksiin mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja todenmukaisesti.

Kiitos paljon jo etukäteen!

Tietosuojaseloste

Taustatiedot

1. Kansalaisuus *

◯ suomi
◯ muu

2. Ikä *

◯ 18-22
◯ 23-27
◯ 28-32
◯ 33+

3. Sukupuoli *

- ◯ nainen
- ◯ mies
- ◯ muu
- ◯ en halua sanoa

4. Pääaine *

_____

Tausta Saksan ja saksalaisten kanssa

5. Onko sinulla henkilökohtainen tai perheside saksan kieleen tai Saksaan maana? Jos kyllä, millainen? *

- ◯ Kyllä _____
- ◯ Ei

6. Oletko opiskellut saksaa? Jos kyllä, kuinka kauan ja millä koulutusasteilla? *

- ◯ Kyllä _____
- ◯ Ei

7. Oletko käynyt Saksassa? Jos kyllä, milloin ja kuinka kauan vietit siellä? *

- ◯ Kyllä _____
- ◯ Ei

8. Oletko ollut tekemisissä saksalaisten ihmisten kanssa? Jos kyllä, missä yhteydessä? *

- ◯ Kyllä _____

◯ Ei

Näkemykset Saksasta

9. Miten kuvailisit itse Saksaa maana? *

10. Minkälainen mielikuva Saksasta mielestäsi Suomessa yleisesti on? *

Näkemykset saksalaisista

11. Millainen on mielestäsi tyypillinen saksalainen? *

12. Millaisia positiivisia ominaisuuksia saksalaisilla mielestäsi on? *

13. Millaisia negatiivisia ominaisuuksia saksalaisilla mielestäsi on? *

14. Mihin käsityksesi saksalaisista perustuu? *

15. Onko käsityksesi saksalaisista muuttunut jossakin kohtaa? Jos kyllä, millä tavalla ja miksi? *

◯ Kyllä

◯ Ei

16. Millaisia kulttuurieroja suomalaisten ja saksalaisten välillä mielestäsi on? *

17. Onko sinulla muita kommentteja aiheeseen liittyen?

Liite 2. Deutsche Kurzfassung – Saksankielinen lyhennelmä

Kielellisen oikeellisuuden varmistamiseksi saksankielisen lyhennelmän kirjoittamisen tukena on käytetty tekoälyä (Microsoft Copilot).

Ansichten finnischer Studierender über Deutschland und die Deutschen

Einleitung

Diese Arbeit untersucht Ansichten finnischer Studierender über Deutschland und die Deutschen. Ich interessiere mich sehr für Kultur und Menschen, besonders für die Unterschiede zwischen Finnen und Deutschen. Das Thema meiner Bachelorarbeit (Kettunen 2023) lautete „Ansichten deutscher Studierender über die Finnen“ und ich wollte mit einem ähnlichen Thema fortfahren.

Ziel dieser Arbeit ist es, auf diese Fragen zu beantworten:

- Was denken finnische Studierende über die Deutschen und Deutschland?
- Wie stellen sich die finnische Studierende einen typischen Deutschen vor?
- Welche deutschen Stereotypen gibt es in Finnland?

Das Material dieser Arbeit basiert auf einer Umfrage, die von 130 finnischen Studierenden der Universität Turku beantwortet wurde. Das Material wurde mit der Methode der qualitativen Inhaltsanalyse analysiert.

Diese Arbeit ist folgendermaßen strukturiert: Im zweiten Kapitel wird erläutert, was Stereotype sind, wie sie entstehen, wie sie sich auf Menschen auswirken und wie sie beeinflusst werden können. Zudem werden frühere Untersuchungen zu deutschen Stereotypen vorgestellt. Im dritten Kapitel werden kulturelle Unterschiede behandelt. Im vierten Kapitel werden die Sichtbarkeit der deutschen Sprache und der Deutschen in Finnland behandelt. In Kapitel fünf werden das Material und die Methoden vorgestellt. Anschließend folgt die Analyse des Materials. Im abschließenden Kapitel werden die Ergebnisse diskutiert und die Arbeit zusammengefasst.

Stereotype

Ein Stereotyp ist eine verallgemeinernde Aussage über eine Gruppe und ihre Mitglieder, mit der bestimmte Merkmale verbunden werden (Amodio 2014, 670). Stereotype können sowohl

positiv als auch negativ sein, und ihre Auswirkungen können ebenfalls positiver oder negativer Natur sein (Medernach 2022, 128–129). Sie entstehen durch soziale Erfahrungen und das Wissen einer Gemeinschaft und werden leicht von einer Gruppe auf eine andere übertragen. Persönliche Erfahrungen sind für die Entstehung von Stereotypen nicht zwingend erforderlich. (Tiittula 1993, 23)

Stereotype lassen sich oft nur schwer beseitigen, doch zumindest einige können sich im Laufe der Zeit verändern (Medernach 2022, 129–130). Persönliche Erfahrungen reichen nicht unbedingt aus, um ein Stereotyp zu überwinden (Tiittula 1993, 23). Es ist üblich, über die Eigenschaften einer bestimmten Nationalität zu sprechen, auch wenn man keine Person kennt, die diesen Eigenschaften tatsächlich entspricht (Tiittula 1993, 144). Daher ist es wichtig, sich der eigenen Stereotype bewusst zu sein (Medernach 2022, 130).

Hofmann & Hallsteinsdóttir (2016) untersuchten Stereotype zwischen Deutschen und Dänen. Die befragten Dänen wurden gebeten, drei Dinge zu nennen, die ihnen zuerst zu Deutschland einfielen. Am häufigsten genannt wurden Berlin, Würste, Bier, Hitler, der Zweite Weltkrieg, Fußball und Autos (Hofmann & Hallsteinsdóttir 2016, 335). Außerdem wurden sie gefragt, wie sie sich einen typischen deutschen Mann und eine typische deutsche Frau vorstellen (Hofmann & Hallsteinsdóttir 2016, 336). Deutsche Männer wurden als fleißig, zurückhaltend, höflich und ordentlich beschrieben. Deutsche Frauen wurden als fleißig, zurückhaltend, höflich, freundlich und langweilig charakterisiert. (Hofmann & Hallsteinsdóttir 2016, 337)

Zhang (2019) untersuchte, welche deutschen Stereotype in chinesischen DaF-Lehrwerken vorkommen. Die Untersuchung zeigte, dass in den Lehrwerken viele verschiedene Stereotype über die deutsche Kultur enthalten sind. Diese lassen sich in vier Themenbereiche unterteilen: stereotypisierte Deutsche, stereotypisiertes Deutschland, stereotypisierte deutsche Sprache und stereotypisierte deutsche Werte. Die meisten Stereotype waren positiv. (Zhang 2019, 349) In den Lehrwerken fanden sich unter anderem viele Stereotype über deutsches Essen und Trinken, etwa dass Deutsche gerne Wurst essen und Bier trinken (Zhang 2019, 339). Die Deutschen wurden als sehr direkt beschrieben (Zhang 2019, 342). Als wichtige deutsche Werte wurden Ordnung, Pünktlichkeit, Ehrlichkeit und Sparsamkeit genannt (Zhang 2019, 344).

Kulturelle Unterschiede zwischen Finnen und Deutschen

Die kulturellen Unterschiede sind relevant für diese Arbeit, weil sie die Ansichten finnischer Studierender über die Deutschen beeinflussen können. Tiittulas (1993) Forschung behandelt die Unterschiede zwischen der finnischen und der deutschen Kultur in Wirtschaftsleben. Das Material der Studie besteht aus 36 Interviews. 20 der Befragten waren Finnen und 16 Deutsche. (Tiittula 1993, 31)

Laut den Befragten spielen Regeln in Deutschland eine größere Rolle als in Finnland. Eine Person sagte, dass Finnen informeller und freier sind. In Deutschland hingegen ist die Einhaltung der Regeln sehr wichtig. (Tiittula 1993, 43) Die finnischen Befragten betrachteten Genauigkeit als eine typische Eigenschaft der Deutschen (Tiittula 1993, 45). Es wurde außerdem betont, dass Genauigkeit und Pünktlichkeit in Deutschland besonders geschätzt werden (Tiittula 1993, 47).

Sowohl finnische als auch deutsche Befragte waren der Meinung, dass Organisationen in Deutschland hierarchischer strukturiert sind als in Finnland (Tiittula 1993, 51). In Finnland ist die Kommunikation zwischen verschiedenen Hierarchieebenen freier (Tiittula 1993, 52). In Deutschland ist es üblich, sich zu siezen, während in Finnland das Duzen verbreitet ist (Tiittula 1993, 102). Für Deutsche bedeutet das Duzen oft eine engere Bekanntschaft (Tiittula 1993, 106). Die Wahl der Anredeform hängt in der Regel von der Beziehung zwischen den Gesprächspartnern und ihrem Alter ab (Tiittula 1993, 103)

Viele finnische Befragte sagten, dass Deutschen besser diskutieren können als Finnen (Tiittula 1993, 127). In Deutschland ist es wichtig, Fragen zu stellen, während dies in Finnland eher negativ wahrgenommen wird. Unterschiede in der Gesprächsweisen können leicht zu Missverständnissen führen. (Tiittula 1993, 129)

Fast alle Deutschen erwähnten in den Interviews den Unterschied zwischen der deutschen und finnischen Saunakultur. Im Gegensatz zu Finnland wird die Sauna in Deutschland häufig mit Erotik assoziiert. (Tiittula 1993, 96) Dennoch zeigte sich, dass die Deutschen die finnische Saunakultur wertschätzen (Tiittula 1993, 97).

Deutsche Sprache und die Deutschen in Finnland

Man kann sagen, dass sich die Fremdsprachenbildung an finnischen Schulen in einer Krise befindet. Immer weniger Schüler*innen lernen Deutsch in der Schule (Kolehmainen ym.

2025, 6). Dennoch haben etwa 10–11 % der Schüler*innen Deutsch gelernt, womit Deutsch nach Englisch die zweitbeliebteste Fremdsprache in Finnland ist (Kolehmainen ym. 2025, 7). Auch in dem Gymnasium ist die Beliebtheit der deutschen Sprache rückläufig (Kolehmainen ym. 2025, 8).

Jedes Jahr kommen zahlreiche Austauschstudierende aus Deutschland an die Universität Turku. In den Jahren 2021–2024 kommen mehr Austauschstudierende aus Deutschland als aus jedem anderen Land. Auch viele Studierende der Universität Turku gehen jährlich zum Austausch ins Ausland. In den Jahren 2021–2024 gehörte Deutschland zu den beliebtesten Austauschländer. (Turun yliopisto 2025a) Neben den Austauschstudierenden studieren auch andere internationale Studierende an der Universität Turku. Deutschland zählt jedes Jahr zu den Ländern, aus denen die meisten Studierenden nach Turku kommen (Turun yliopisto 2025c).

Material und Methode

Das Material dieser Arbeit wurde durch eine Webropol-Umfrage gesammelt. Die Umfrage wurde als Forschungsmittel gewählt, weil sie eine schnelle und unkomplizierte Möglichkeit bietet, ausreichend Daten zu sammeln. Die Umfrage bestanden aus 17 Fragen, die in vier Themenbereiche unterteilt waren: Hintergrund, Hintergrund im Zusammenhang mit Deutschland und den Deutschen, Ansichten über Deutschland sowie Ansichten über die Deutschen. Die Umfrage wurde per E-Mail an alle Studierenden der Humanistische Fakultät der Universität Turku versendet und es war vier Tage lang geöffnet. Insgesamt nahmen 130 Personen daran teil.

Die Zielgruppe der Umfrage waren finnische Studierende. Die meisten der Befragten studierten an der Humanistische Fakultät. 64,6 % der Teilnehmenden waren zwischen 18 und 27 Jahre alt, und 66,9 % waren weiblich.

Das Material wurde mit der Methode der qualitativen Inhaltsanalyse analysiert. Inhaltsanalyse ist eine einfache Methode der qualitativen Analyse, weil sie keine tiefgehenden theoretischen Vorkenntnisse voraussetzt (Tuomi & Sarajärvi 2018, 145). Inhaltsanalyse bedeutet, den Inhalt von Dokumenten verbal zu beschreiben (Tuomi & Sarajärvi 2018, 119). Inhaltsanalyse kann materialbasiert, theoriebasiert oder theoriegeleitet durchgeführt werden (Tuomi & Sarajärvi 2018, 121). In dieser Arbeit wurde die materialbasiert Inhaltsanalyse benutzt.

Ergebnisse

60,8 % der Befragten haben irgendwann Deutsch gelernt. 65,4 % haben Deutschland besucht und 84,6 % haben bereits eine deutsche Person getroffen.

Die Analyse zeigt, dass finnischen Studierende Deutschland als ein großes, industrialisiertes, schönes, kulturreiches und für Europa bedeutendes Land wahrnehmen. Gleichzeitig wurde kritisiert, dass in Deutschland in vielen Bereichen veraltete Arbeitsweisen vorherrschen und die Bürokratie als problematisch empfunden wird. Laut den Studierenden haben die Finnen insgesamt ein sehr positives Bild über Deutschland, weil Finnen der Meinung sind, dass Deutschland und Finnland sehr ähnlich sind.

Typische Deutsche wurden sowohl mit positiven als auch mit negativen Eigenschaften beschrieben. Laut der Analyse sehen finnische Studierende Deutsche als präzise, steif, direkt, gut gebildet und fleißig. Es wurde angemerkt, dass Deutsche Regeln und Zeitpläne sehr genau einhalten. Gleichzeitig wurden sie als freundlich, aber auch gelegentlich als aggressiv wahrgenommen. Viele Befragte betonten, dass Finnen und Deutsche sich ähneln, obwohl es einige kulturelle Unterschiede gibt – insbesondere in Bezug auf Offenheit und Formalität.

Viele Befragte waren sich bewusst, dass sie Stereotype gegenüber Deutschen haben. Einige berichteten, dass sich ihre Stereotype verändert haben, nachdem sie eine deutsche Person kennengelernt hatten. Andere hingegen sagten, dass sich ihre Stereotype dadurch bestätigt haben. Viele gaben an, dass ihre Ansichten über Deutsche stark von medial vermittelten Stereotypen beeinflusst wurden.